

Alliance of Liberals and Democrats for **Europe**
Alliance des Démocrates et des Libéraux pour l'**Europe**

RAHVUSSUHTED EESTIS

Tellija: Yana Toomi büroo

TALLINN

Veebruar 2016

www.saarpoll.ee

SISUKORD

KOKKUVÕTE.....	3
UURINGU TAUST	7
Uuringu meetodika	8
UURINGU PÕHITULEMUSED.....	11
Probleemid igapäevaelus, töö ja ametnikega suheldes	11
Ebavõrdus ühiskonnas.....	21
Rahvuste vahelised kontaktid	24
Käitumismudelid multikultuurses ühiskonnas	33
Poliitiline ja ühiskondlik elu.....	41

KOKKUVÕTE

Sotsiaal- ja turu-uuringute firma Saar Poll viis 2016. aasta jaanuaris läbi avaliku arvamuse uuringu, mis käsitleb Eesti elanike igapäevaelu, hoiakuid ja rahvussuhteid puudutavaid teemasid. Uuringu käigus küsitleti kokku 619 Eesti elanikku vanuses 15 aastat ja enam. Käesoleva uuringu tulemused on laiendatavad Eesti vastavas vanuses elanikkonnale.

Uuringu tulemused näitavad, et:

- Erinevate eluvaldkondade võrdluses on Eesti elanikel viimasel paaril aastal **kõige enam probleeme esinenud terviseabi kättesaadavuses**. 60% on tunnetanud probleeme seoses hambaravi ja 65% muu meditsiinilise abi kättesaadavusega. Vähim on probleeme esinenud pensioni saamisel (2%), elamisloa saamisel (2%) ja Eesti kodakondsuse saamisel (5%). **Mitte-eestlased** nendivad **sagedamini**, et on **kokku puutunud probleemidega** terviseabi kättesaadavuses, aga ka töö leidmisel, hariduse kvaliteedis, eluasemekulude maksmisel, kiirlaenu tagasimaksmisel ja kodakondsuse või elamisloa saamisel. Samas ei erine rahvuse lõikes oluliselt toetuste, hüvitiste ja pensioni saamine, juurdepääs juriidilisele abile, suhtlus õiguskaitseorganitega.
- 69% vastajatest on viimase kahe aasta jooksul **teinud palgatööd** (65% eestlastest ja 76% mitte-eestlastest). Kuigi valdav enamik neist (79%) ei ole endi hinnangul töökohal probleemidega kokku puutunud, nimetas 11%, et on pidanud **tegema ületunde** ilma selle eest tasu saamata ning 10%, et on pidanud **töötama ohtlikes tingimustes**, kus tööandja teadlikult eirab ettenähtud norme. **Eestlased** on uuringu andmeil erinevate probleemidega töökohal mõnevõrra **rohkem kokku puutunud** kui mitte-eestlased.
- Suur osa (79%) inimestest, kes on viimase kahe aasta jooksul töötanud või tööd otsinud, **ei ole** töövaldkonnas **kokku puutunud diskrimineeriva suhtumisega**. Siiski ütleb 9%, et on kogenud diskrimineerimist vanuse, 8% emakeele ja 7% rahvuse tõttu. **Mitte-eestlased** on võrreldes eestlastega töösituatsioonis **enam kokku puutunud** diskrimineeriva suhtumisega emakeele (20%) või rahvuse pinnal (18%). Samas on mitte-eestlaste seas enam ka neid, kes ütlevad, et on kogenud diskrimineerimist muude asjaolude tõttu – näiteks vanuse, tervisliku seisundi, soolise kuuluvuse või perekondlike kohustuste täitmise tõttu.
- Rohkem ollakse viimasel paaril aastal aga kokku puutunud **probleemidega ametnikega suheldes**. Levinumatenas tuuakse välja **protsesside aeglus** (44%) ja **seadusandluse keerukus** (41%), aga ka ametnike-poolset ebakompetentsus (35%), hoolimatus (35%) ja ebameeldiv suhtumine (34%). Vähim (19%) on ette tulnud keeleprobleeme. **Mitte-eestlased** on nende probleemidega oma sõnutsi **enam kokku puutunud** kui eestlased.
- 87% ütleb, et ei ole **ametnikega suheldes** kogenud **diskrimineerivat suhtumist**. Siiski on 7%-l vastajatest seda on ette tulnud emakeele, 6%-l rahvuse ja 5%-l vanuse pinnal. **Mitte-eestlaste** seas on ootuspäraselt enam neid, kes **on kogenud** ametnike-poolset diskrimineerivat suhtumist emakeele (23%) või rahvuse (19%) pinnal.

- Riigikogus ja valitsuses on eestikeelne elanikkond vastajate meelest **paremini esindatud** põhjusel, et **tegemist on Eesti riigiga** (32%). 23% leiab, et see on tingitud venekeelse elanikkonna **vähesest eesti keele oskusest**. Mõlema väitega nõustuvad keskmisest enam eesti rahvusest vastajad (vastavalt 37% ja 28%). Mitte-eestlastest usub 28%, et vähemusgrupi madal esindatus on põhjustatud **rahvuslikust kuuluvusest**.
- Kui erinevast rahvusest inimestel Eestis oleks peale rahvusliku kuuluvuse täiesti ühesugused tingimused, oleks 39% respondentide arvates **eestlastel siiski eelis teha poliitilist karjääri** ning 29% meelest eelis **osaleda poliitilistes otsustusprotsessides ja avaldada arvamust**. Hinnanguliselt kolm neljandikku vastajatest (73–75%) leiab, et äris, hariduses ja materiaalse heaolu saavutamises oleks **võimalused võrdsed**. **Mitte-eestlased** usuvad kindlamalt, et võrdsete tingimuste korral jääks **eestlastele teiste rahvuste ees eelis**, eriti võimalustes teha poliitilist karjääri (75%) ja tagada endale materiaalne heaolu (52%).
- **Eesti- ja venekeelse elanikkonna omavahelist suhtlust** Eestis tuleb kõige sagedamini ette **tööl või koolis** (84%), aga ka oma naabruskonnas (73%), hobidega tegeledes (58%) ja erinevates ühiskondlikes tegevustes (55%). Kõige harvem leiab rahvuste vahelist suhtlust isiklikus elus. **Mitte-eestlased** kalduvad sagedamini nentima, et **suhtlevad** erinevates situatsioonides eestikeelse elanikkonnaga.
- 44% küsitletutest sooviks **töötada kollektiivis**, kus on **nii vene- kui eestikeelsed** inimesed, ja 40% jaoks **ei ole töökollektiivi rahvuskoosseis oluline**. Vene rahvusest inimeste seas on rohkem neid, kes sooviksid töötada mõlemakeelses keskkonnas (58%), eestlaste hulgas aga neid, kelle jaoks ei ole kollektiivi keeleline koosseis oluline (42%). Kui need kaks kategooriat koondada, näeme, et **80% eestlastest ja 93% mitte-eestlastest on avatud** töötamisele kakskeelses keskkonnas.
- Sarnaselt eelistaks 42% **elada majas**, kus naabriteks on **nii eesti- kui venekeelsed** inimesed ning 38% jaoks **ei ole oluline, millist keelt nende naabrid kõnelevad**. Siingi on mitte-eestlaste seas enam neid, kes tahaksid elada kakskeelses majas (59%), samas kui suure hulga eestlaste jaoks ei ole naabruskonnas räägitav keel oluline (40%). Need kaks kategooriat kokku liites ilmneb, et **73% eestlastest ja 94% mitte-eestlastest on valmis** elama kakskeelses keskkonnas.
- Hinnanguliselt iga kolmas vastaja (32%) suhtuks pooldavalt sellesse, kui keegi nende lähedastest **abielluks teise rahvusgrupi esindajaga**. Umbes iga teine (51%) jääks erapooletuks ning 15% oleks sellele vastu. Ka siin näeme, et mitte-eestlased väljendavad positiivsemat suhtumist lähedase inimese abiellumisega eestlasega (45%), kuid eestlaste hulgas enam neid, kes jääksid antud küsimuses erapooletuks (54%). Pooldajate ja erapooletute kokkuliitmine näitab, et **80% eestlastest ja 89% mitte-eestlastest oleksid laias laastus avatud** ideele lähedase inimese abiellumisest teise rahvusgrupi esindajaga.
- Veidi **madalam** on vastajate toetus sellele, kui nende **keegi lähedastest otsustaks oma lapse üles kasvatada teise rahvuse esindajana** (20%). 40% jääks selles küsimuses erapooletuks ja 36% oleks otsuse vastu. Mitte-eestlastest suhtuks 35% lähedase sellisesse otsusesse

toetavalt, samas kui 45% eestlastest ei oleks selle poolt ega vastu. Kokku on **pooldajaid ja erapooletuid eestlaste seas 57% ja mitte-eestlaste seas 65%**.

- Märksa **kehvem on aga suhtumine pagulastesse**: vaid 5% pooldaks seda, kui nende naabriteks oleksid pagulased. 18% jääks erapooletule seisukohale ning 74% oleks sellele vastu. Seejuures väljendavad **muust rahvusest vastajad** pagulastele suuremat vastuseisu: 82% mitte-eestlastest ja 71% eestlastest oleks vastu nende naabruses elamisele. Erinevatest vähemusrühmadest on suhtumine kõige skeptilisem **mustlastesse** (84% oleks vastu nende naabruses elamisele).
- Enamik vastajatest (54%) peab Euroopa pagulaskriisi põhjuseks **sõdu ja rahutusi pagulaste kodupaigas**, kuid **mitte-eestlaste** seas on eestlastega võrreldes rohkem neid, kes on veendunud, et pagulaskriis on tingitud hoopis **Euroopa Liidu ja USA välispoliitikast** (36%).
- Kõikidest respondentidest 85% teadis, et **Eesti peaminister** on Taavi Rõivas, ning 71% vastas õigesti, et **Venemaa peaminister** on Dmitri Medvedev. 93% eestlastest ja 66% mitte-eestlastest oskas õigesti nimetada Eesti peaministrit. Venemaa peaministri nime teadis 61% eestlastest ja 90% muu rahvuse esindajatest.
- Rääkides sellest, kuidas vähemusrahvused peaksid Eestis käituma, leidis 64% vastajatest, et siinsed venekeelsed elanikud peaksid **olema Eestile lojaalsed ning austama eestlaste õigust oma riiki juhtida**. Enam kui pooled (52–56%) arvasid veel, et venekeelsed eestimaalased peaksid keskenduma oma **isiklike ja perekondlike probleemide lahendamisele**, et neil tuleks lahendada koos teiste Eestis elavate rahvustega **siinse riigi ees seisvaid probleeme** ning et neil tuleks austada eesti keelt ja kultuuri, andes oma **lastele eestikeelse hariduse**. Vaid üksikud vastajad usuvad, et venekeelsed elanikud peaksid looma mitte-territoriaalse kultuuriautonoomia (6%), nõudma territoriaalset autonoomiat (2%) või lahkuma Eestist (5%). Eesti rahvusest vastajad nõustusid kõige enam väitega, et venekeelsed elanikud peaksid olema riigile lojaalsed ja austama eestlaste õigust oma riiki juhtida (74%). Mitte-eestlased aga nõustusid eeskätt sellega, et neil tuleks keskenduda isiklike probleemide lahendamisele (65%) või lahendada koostöös teiste rahvustega Eesti ees seisvaid probleeme (63%).
- 34% vastajaskonnast leiab, et **vene keelt ja kultuuri Eestis peaks esmajoones toetama Eesti riik**, ja 28%, usub, et see peaks olema üksnes **Eestis elavate venelaste endi ülesanne**. Mitte-eestlastest usub suur osa (44%), et vene keelt ja kultuuri peaksid toetama siinsed venelased ja Eesti riik koos, eestlastest aga 33%, et keele ja kultuuri toetamine peaks jääma Eestis elavate venelaste endi kanda. Kokku 11% respondentidest arvab, et vene keelt ja kultuuri ei ole vaja üldse toetada.
- 59% eestlaste jaoks on **vene kultuur huvitav, aga mitte lähedane**. 8% eestlastest ütleb aga, et vene kultuur on neile lähedane ja huvitav. Muust rahvusest vastajate seas on 48% neid, kellele on **eesti kultuur huvitav, kuid mitte lähedane**. Samas 20% mitte-eestlaste jaoks on eesti kultuur lähedane ja huvitav.
- 98% usub, et inimesed, kelle emakeel ei ole eesti keel, **peaksid Eestis elades riigikeelt oskama**. Samal ajal arvab 83% ka, et nendel, kelle emakeel on eesti keel, on Eestis elades

vajalik osata vene keelt. Eesti keele oskamise vajalikkuses on suurem osa vastajaid täiesti ja vene keele omas pigem veendunud. 99% eestlastest ja 96% mitte-eestlastest peab eesti keele oskust vajalikuks (s.h. suurem osa eestlastest täiesti ja mitte-eestlastest pigem nõus). 79% eestlastest ja 91% mitte-eestlastest leiab, et Eestis elades on vajalik ka vene keele oskus.

- 33% küsitletutest tunneb end Eestis elades esmajoones **Eesti kodaniku** ja pea sama palju (30%) **eestlasena**. Eestlased identifitseerivad end seejuures suuremal määral **läbi rahvuse** (44%), mitte-eestlased aga peavad end pigem **Eesti elanikeks** (32%).
- Välismaal olles tunneb 31% end **eestlase** ja 29% **Eesti kodanikuna**. Võrreldes Eestis olemisega tunneb suurem hulk välismaal olles end aga **Euroopa Liidu kodaniku** (12%) või **eurooplasena** (8%). Eesti rahvusest vastajad tunnevad end ka välismaal viibides peamiselt eestlase (45%) või Eesti kodanikuna (31%), muu rahvuse esindajad aga Eesti kodaniku (26%), Eesti elaniku (23%) või venelasena (20%). Mõlemas rühmas ilmneb tendents, et rohkem kui Eestis elades tuntakse end välismaal **Euroopa Liidu kodaniku või eurooplasena**.
- Järgmiseks loetleti vastajaile Eestis kehtivaid seadusi ning paluti väljendada oma suhtumist nendesse. Enim pooldavad vastajad loetelust **kodakondsuse seadust** (51%), **keeleseadust** (51%) ja **kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadust** (49%). Kõige rohkem vastaseid leidis aga **kooseluseadus** (41%). Eestlased suhtuvad muu rahvuse esindajatega võrreldes märksa pooldavamalt keeleseaduse (67%) ja kodakondsuse seadusesse (68%). Mitteeestlastest on üsna suur hulk nende kahe seaduse vastu (mõlemad 55%). Välismaalaste seaduse puhul ütleb 30% mitte-eestlastest, et pole sellest kuulnud.
- Küsitluses osalenud on seda meelt, et Eesti saadikute ülesanne Euroopa Parlamendis peaks olema eeskätt panustada **pensionide ja sotsiaaltoetuste suurendamisse** Euroopa Liidus ja Eestis (41%) ning **stabiilsuse saavutamisse eurotsoonis** (39%). Eestlased leiavad siiski enam kui muude rahvuste esindajad, et eurosaadikud peaksid tähelepanu pöörama Eesti rahvusvahelise ja sõjalise **julgeoleku suurendamisele** (40%). Mitteeestlased seevastu tähtsustavad eestlastest enam seda, et eurosaadikud tegeleksid Euroopa Liidu ja Eesti **suhete parandamisega Venemaaga** (56%) ning Eestis elavate **rahvusvähemuste huvide kaitsmisega** (33%).
- 23% kõikidest vastanutest leiab, et Krimmi ja Ida-Ukraina sündmuste valguses eksisteerib **sõjalise kokkupõrke oht Eesti ja Venemaa vahel**. 73% sellist ohtu ei näe. 16% eestlastest ja 64% mitte-eestlastest on täiesti veendunud, et sõjalise konflikti ohtu naaberriikide vahel ei ole.
- Viimaks paluti vastajail hinnata nõustumist väidetega, mis puudutavad ühiskonnas kehtivaid eetika- ja moraalinorme. Üle poole nõustub sellega, et **huligaani võib karistada karmimalt kui seadus ette näeb**, et avaldada ennetavat toimet teisele (55%), ja sellega, et **voib edasi saata spikrit**, et aidata lähedasel sõbral eksamit soovitada (51%). Eestlased väljendavad seejuures suuremat nõusolekut esimese (59%) ja mitte-eestlased teise väitega (62%).

UURINGU TAUST

Sotsiaal- ja turu-uuringute firma Saar Poll viis 2016. aasta jaanuaris läbi avaliku arvamuse uuringu, mis käsitleb Eesti elanike igapäevaelu, hoiakuid ja rahvussuhteid puudutavaid teemasid. Käesoleva uuringu tellijaks on Euroopa Parlamendi liikme Yana Toomi Eesti büroo. Ankeedi koostamises osales Vadim Poleštšuk.

Uuringu aruanne käsitleb järgnevaid teemasid:

- probleemid igapäevaelus, töö ja ametnikega suheldes;
- ebavõrdsuse tajumine ühiskonnas;
- rahvuste vahelised kontaktid;
- multikultuursus ühiskonnas;
- poliitiline ja ühiskondlik elu.

Aruanne toob teemade kaupa välja vastuste üldjaotused ankeedis esitatud küsimustele ning vaatleb lähemalt ka rahvusgruppide vahelisi erisusi arvamustes ja hoiakutes.

Järgnevalt tutvustatakse uuringu meetodikat, misjärel esitatakse ülevaade uuringu peamistest tulemustest.

Uuringu metoodika

Ajavahemikul 06.01–18.01.2016 viis sotsiaal- ja turu-uuringute firma Saar Poll läbi üleriigilise avaliku arvamuse küsitluse 15-aastaste ja vanemate Eesti elanike seas. Suulise intervjuu vormis ja paberankeedi abil küsitleti kokku 619 inimest. Intervjuud viisid läbi Saar Polli kogenud küsitlused ning need toimusid nii eesti kui vene keeles. Intervjuud viidi läbi 117 küsitluspunktis, igas punktis toimus keskmiselt 5 intervjuud.

Valimi koostamiseks kasutati proportsionaalse juhuvalimi meetodit. Saadud küsitlustulemi ja statistilise mudeli võrdlemisel ilmnenu erisuste vähendamiseks kaaluti saadud tulemit Tabelis 1 toodud sotsiaaldemograafiliste tunnuste lõikes. Sotsiaaldemograafiliste tunnuste mudeli koostamisel on kasutatud rahvastikustatistika andmeid seisuga 01.01.2015.

Tabel 1. Valimi iseloomustus sotsiaaldemograafiliste tunnuste alusel (%; N¹ = 619)

	Mudel (%)	Saadud küsitlustulem (%)	Kaalutud küsitlustulem (%)
SUGU			
Mees	45,9	45,1	45,9
Naine	54,1	54,9	54,1
VANUS			
15–19	5,4	5,8	5,4
20–29	16,0	14,4	16,0
30–39	16,6	12,3	16,6
40–49	16,0	18,1	16,0
50–59	16,3	19,4	16,3
60–74	18,9	20,8	18,9
75 ja vanem	10,9	9,2	10,9
RAHVUS			
Eestlane	67,3	68,7	67,3
Mitte-eestlane	32,4	31,3	32,4
ELUKOHT*			
Linnaline asula	68,8	68,3	68,8
Maa-asula	31,2	31,7	31,2
REGIOON**			
Põhja-Eesti	43,4	42,8	43,4
Lääne-Eesti	11,3	11,0	11,3
Kesk-Eesti	9,4	9,5	9,4
Kirde-Eesti	11,5	11,5	11,5
Lõuna-Eesti	24,4	25,2	24,4

*Elukohatüübi puhul on lähtutud Statistikaameti määratlusest. Linnaliste asulate hulka on arvestatud linnad, vallasisesed linnad ja alevid, maa-asulate hulka alevikud ja külad.

**Põhja-Eesti alla kuulub Harjumaa (sh Tallinn). Lääne-Eesti alla kuuluvad Hiiumaa, Läänemaa, Pärnumaa ja Saaremaa. Kesk-Eesti alla kuuluvad Järvamaa, Lääne-Virumaa ja Raplamaa. Kirde-Eesti alla kuulub Ida-Virumaa. Lõuna-Eesti alla kuuluvad Jõgevamaa, Põlvamaa, Tartumaa, Valgamaa, Viljandimaa ja Võrumaa.

¹ Siin ja edaspidi tähistab N vastajate arvu.

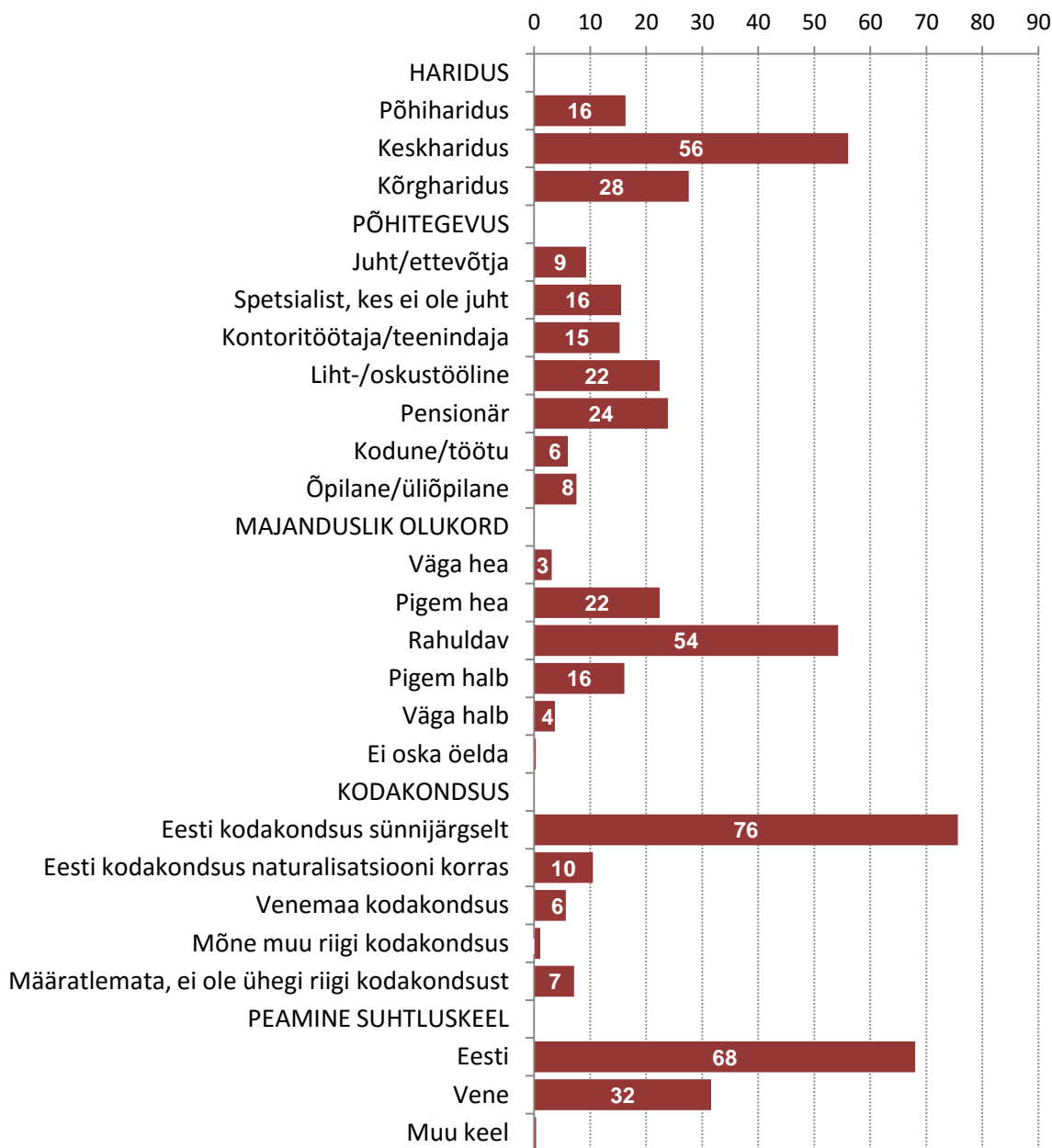
Käesoleva uuringu tulemused on laiendatavad vähemalt 15-aastastele Eesti elanikele; sealjuures jääb maksimaalse valimivea suurus 95-protsendilisel usaldusnivool 4% piiridesse (väiksemate alagruppide vaatlemisel võib viga olla suurem). Tabel 2 annab täpsema ülevaate, millises sõltuvuses on valimi suurus (st vastanute arv), valimist arvatatud osakaal (st vastuste %) ja võimalik statistiline viga (ehk võimalik eksimine protsentides).

Tabel 2. Valimivea piirid

Vastuste osakaal/ Valimi suurus	50%	48% või 52%	40% või 60%	35% või 65%	30% või 70%	25% või 75%	20% või 80%	15% või 85%	10% või 90%	5% või 95%	3% või 97%	2% või 98%
10	30,99	30,97	30,36	29,56	28,40	26,84	24,79	22,13	18,59	13,51	10,57	8,68
20	21,91	21,90	21,47	20,90	20,08	18,98	17,53	15,65	13,15	9,55	7,48	6,14
30	17,89	17,88	17,53	17,07	16,40	15,49	14,31	12,78	10,74	7,80	6,10	5,01
40	15,49	15,49	15,18	14,78	14,20	13,42	12,40	11,07	9,30	6,75	5,29	4,34
50	13,86	13,85	13,58	13,22	12,70	12,00	11,09	9,90	8,32	6,04	4,73	3,88
60	12,65	12,65	12,40	12,07	11,60	10,96	10,12	9,03	7,59	5,51	4,32	3,54
70	11,71	11,71	11,48	11,17	10,74	10,14	9,37	8,36	7,03	5,11	4,00	3,28
80	10,96	10,95	10,73	10,45	10,04	9,49	8,77	7,82	6,57	4,78	3,74	3,07
90	10,33	10,32	10,12	9,85	9,47	8,95	8,26	7,38	6,20	4,50	3,52	2,89
100	9,80	9,79	9,60	9,35	8,98	8,49	7,84	7,00	5,88	4,27	3,34	2,74
110	9,34	9,34	9,15	8,91	8,56	8,09	7,47	6,67	5,61	4,07	3,19	2,62
120	8,95	8,94	8,76	8,53	8,20	7,75	7,16	6,39	5,37	3,90	3,05	2,50
130	8,59	8,59	8,42	8,20	7,88	7,44	6,88	6,14	5,16	3,75	2,93	2,41
150	8,00	8,00	7,84	7,63	7,33	6,93	6,40	5,71	4,80	3,49	2,73	2,24
200	6,93	6,93	6,79	6,61	6,35	6,00	5,54	4,95	4,16	3,02	2,36	1,94
250	6,20	6,19	6,07	5,91	5,68	5,37	4,96	4,43	3,72	2,70	2,11	1,74
300	5,66	5,65	5,54	5,40	5,18	4,90	4,53	4,04	3,39	2,47	1,93	1,58
350	5,24	5,23	5,13	5,00	4,80	4,54	4,19	3,74	3,14	2,28	1,79	1,47
400	4,90	4,90	4,80	4,67	4,49	4,24	3,92	3,50	2,94	2,14	1,67	1,37
500	4,38	4,38	4,29	4,18	4,02	3,79	3,51	3,13	2,63	1,91	1,49	1,23
600	4,00	4,00	3,92	3,82	3,67	3,46	3,2	2,86	2,40	1,74	1,36	1,12

Joonisel 1 on esitatud vastajate jaotused ülejäänud sotsiaaldemograafiliste näitajate lõikes.

Joonis 1. Vastajate ülejäänud taustaandmed (%; N = 619)

*Siin ja edaspidi võib protsentide summa olla 100-st ühe protsendipunkti võrra suurem või väiksem, sest protsendid on ümardatud täisarvuni.

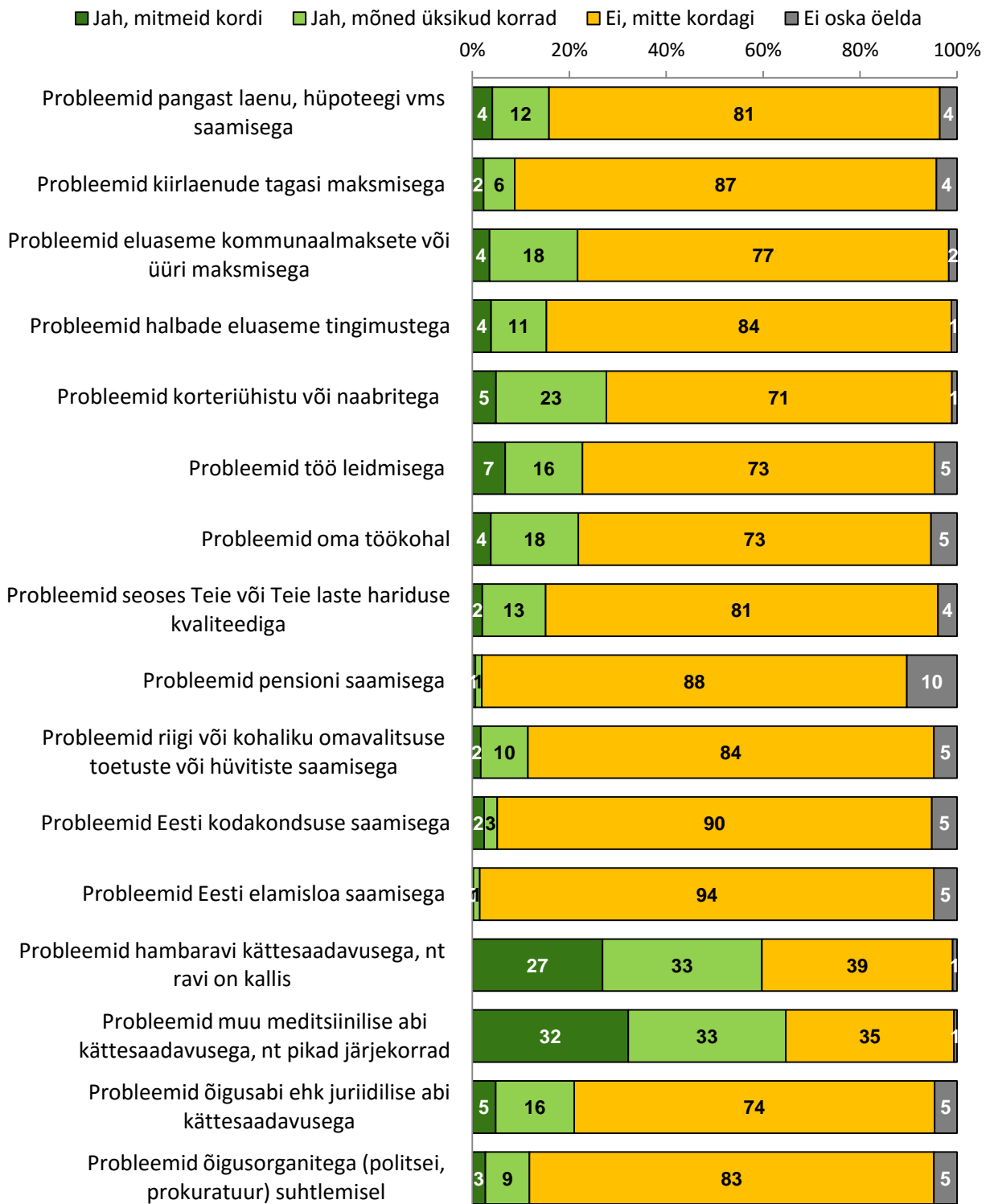
UURINGU PÕHITULEMUSED

Probleemid igapäevaelus, tööl ja ametnikega suheldes

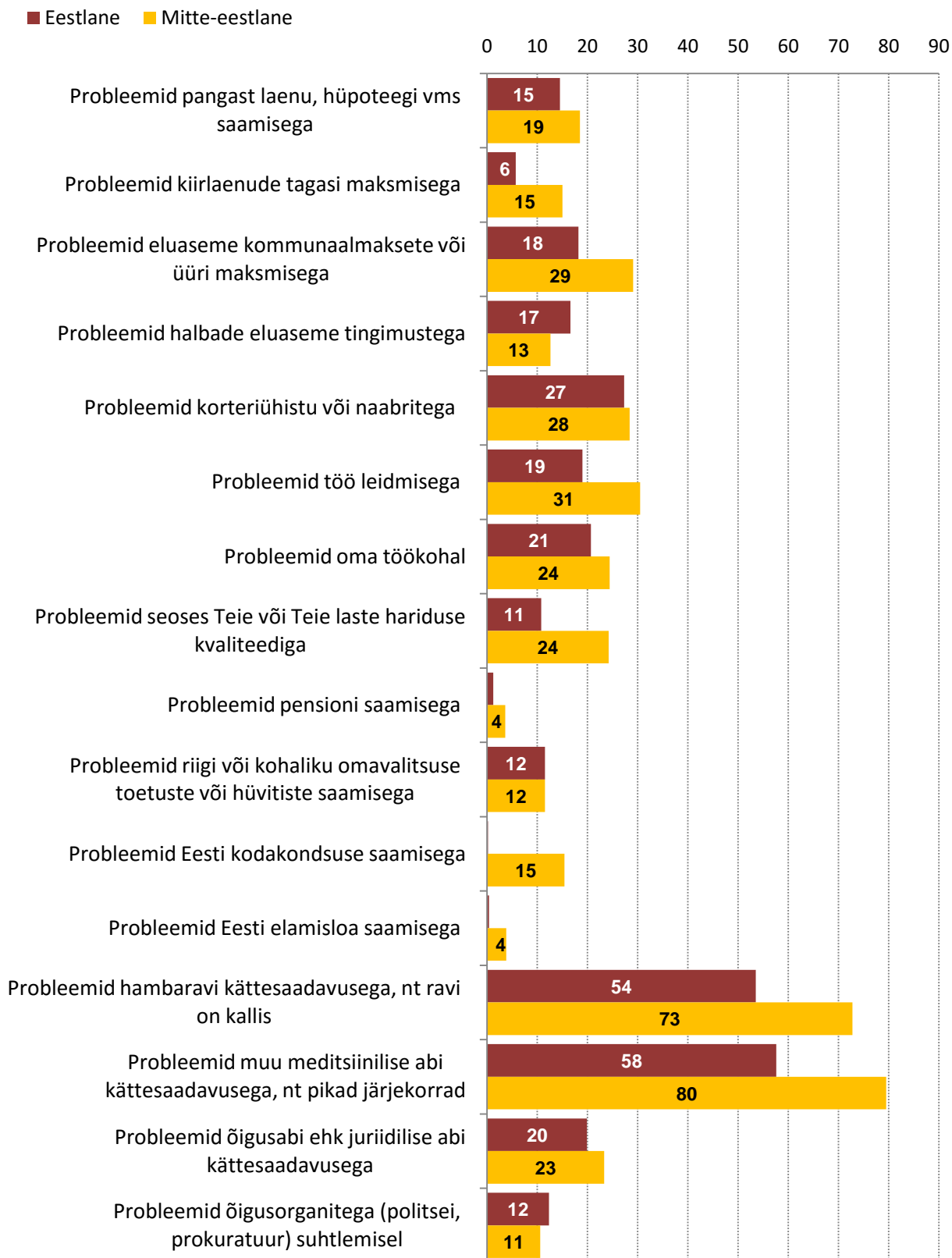
Esmalt päriti uuringus osalenutelt, mil määral on neil viimase kahe aasta jooksul olnud isiklikke kokkupuuteid erinevate probleemidega igapäevaelus, tööl ja suhtluses riigiametnikega. Tulemused joonisel 2 näitavad, et Eesti 15-aastased ja vanemad elanikud on viimasel paaril aastal pidanud enim kokku puutuma probleemidega terviseabi kättesaadavuses. 60% vastajatest nendib, et on mõnel või mitmel korral silmitsi seisnud probleemidega hambaravi kättesaadavuses (nt ravi on kallid) ning 65% muu meditsiinilise abi kättesaadavuses (nt pikad järjekorrad). Probleeme teistes eluvaldkondades on vastajatel viimase kahe aasta jooksul esinenud märksa vähem. 28% on mõnel või mitmel korral kokku puutunud probleemidega korteriühistu või naabritega, 23% töö leidmisel ja 22% töökohal, 22% seoses eluaseme kommunaalmaksete või üüri maksimisega ning 21% seoses juriidilise abi kättesaadavusega. Vähim on vastajaskond kohanud probleeme pensioni saamisega (2%), elamisloa saamisega (2%) ja Eesti kodakondsuse saamisega (5%).

Kõrvutades vastuseid rahvuse lõikes, näeme, et mitte-eestlased nendivad üldjoontes sagedamini kui eestlased, et on erinevate ankeedis loetletud probleemidega kokku puutunud (joonis 3) – enamasti küll üksikutel, mitte mitmetel kordadel. Nii näiteks kinnitab 73% küsitletud mitte-eestlastest, et on viimastel aastatel kohanud probleeme hambaravi kättesaadavusega ja 80% muu meditsiinilise abi kättesaadavusega. Eestlaste hulgas on need näitajad vastavalt 54% ja 58%. Küllalt suured erinevused kahe rahvusgrupi vastustes on veel küsimustes, mis puudutavad töö leidmist (probleeme on esinenud 31%-l mitte-eestlastest ja 19%-l eestlastest), hariduse kvaliteeti (vastavalt 24% ja 11%), eluasemekulude või üüri maksimist (29% ja 18%) ning ka kiiralaenude tagasimaksmist (15% ja 6%). Probleeme Eesti kodakondsuse või elamisloa saamisega on ootuspäraselt ette tulnud vaid mitte-eestlastel, kes on pidanud vastava protseduuriga kokku puutuma. Samas ei esine märkimisväärsed erisusi rahvuse pinnal toetuste, hüvitiste ja pensioni saamisega, juurdepääsul juriidilisele abile, suhtluses õiguskaitseorganitega jms. On oluline märkida, et statistiliselt ei saa erisusi kahe grupi vastustes taandada üksnes rahvusele. Oleks ebakorrektno järeldada, et isiku tõenäosust kogeda probleeme meditsiiniabi kättesaadavusega suurendab tema kuulumine mitte-eestlaste rahvusgruppi – siin võivad rolli mängida hoopis haridustase, sissetulek, sotsiaalne positsioon, elukoht jms tegurid. Küsitlusandmete sagedusjaotuste vaatlemine ei võimalda sedalaadi põhjuslikku seost hinnata.

Joonis 2. Kas Te olete viimase 2 aasta jooksul isiklikult kokku puutunud järgmiste probleemidega?
 (%; N = 619; kõik vastajad)

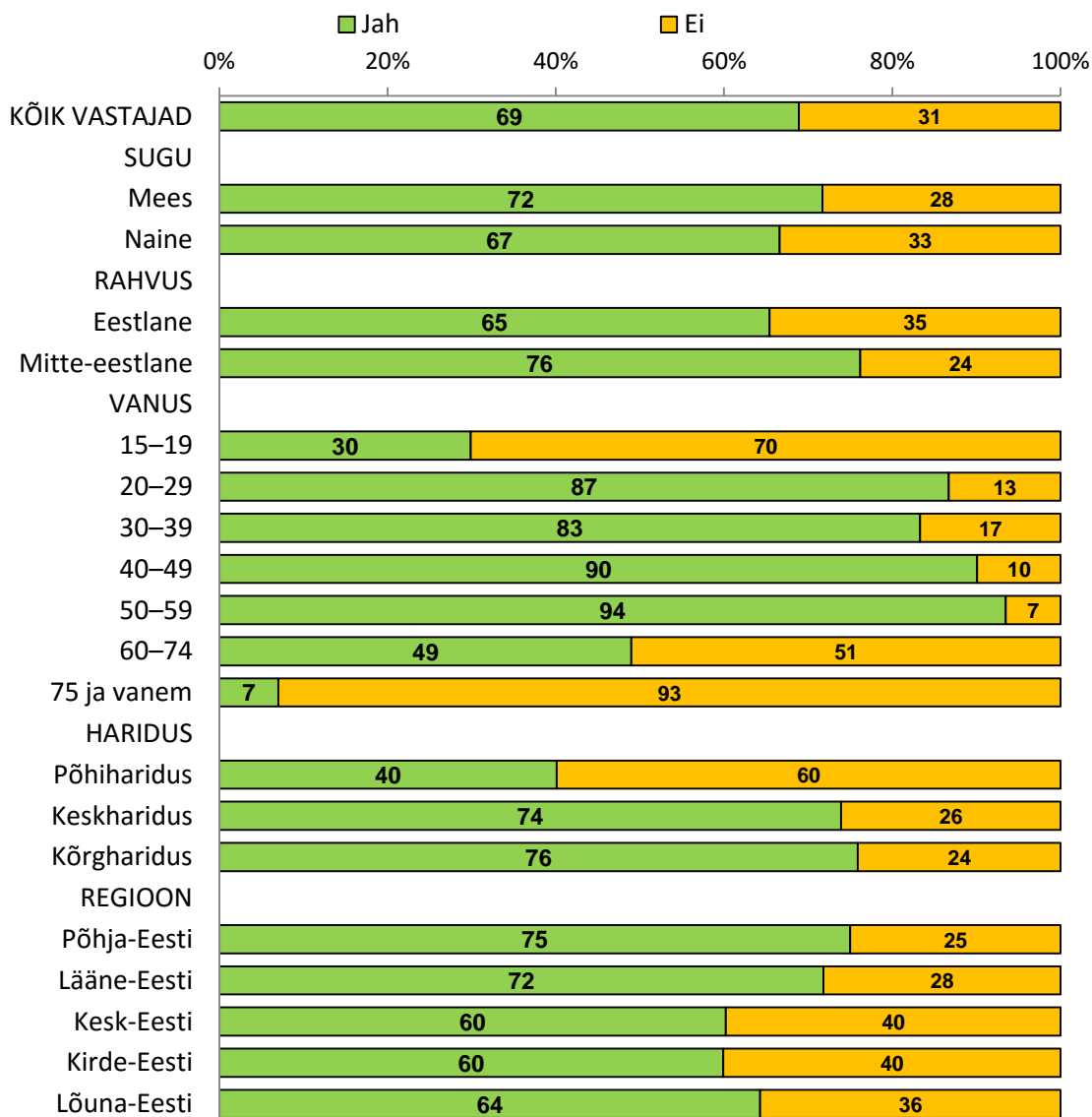
Joonis 3. Kas Te olete viimase 2 aasta jooksul isiklikult kokku puutunud järgmiste probleemidega?
 (%; N = 619; kõik vastajad)

*Joonisel on esitatud nende vastajate osakaalud, kes on mitmel või üksikudel kordadel kokku puutunud nimetatud probleemidega.

Järgmiseks paluti vastajail öelda, kas nad on viimase kahe aasta jooksul teinud palgatööd. Umbkaudu kaks kolmandikku respondentidest (69%) vastas küsimusele jaatavalt ning kolmandik eitavalt (joonis 4). Erinevate vastajagruppide lõikes on palgatööd teinud kõige rohkem vanuserühmas 20–59, samuti kesk- või kõrgema haridusega inimeste seas ning regiooniti Põhja- ja Lääne-Eestis. Eestlastest on viimasel paaril aastal palgatööd teinud 65% ja mitte-eestlastest 76%.

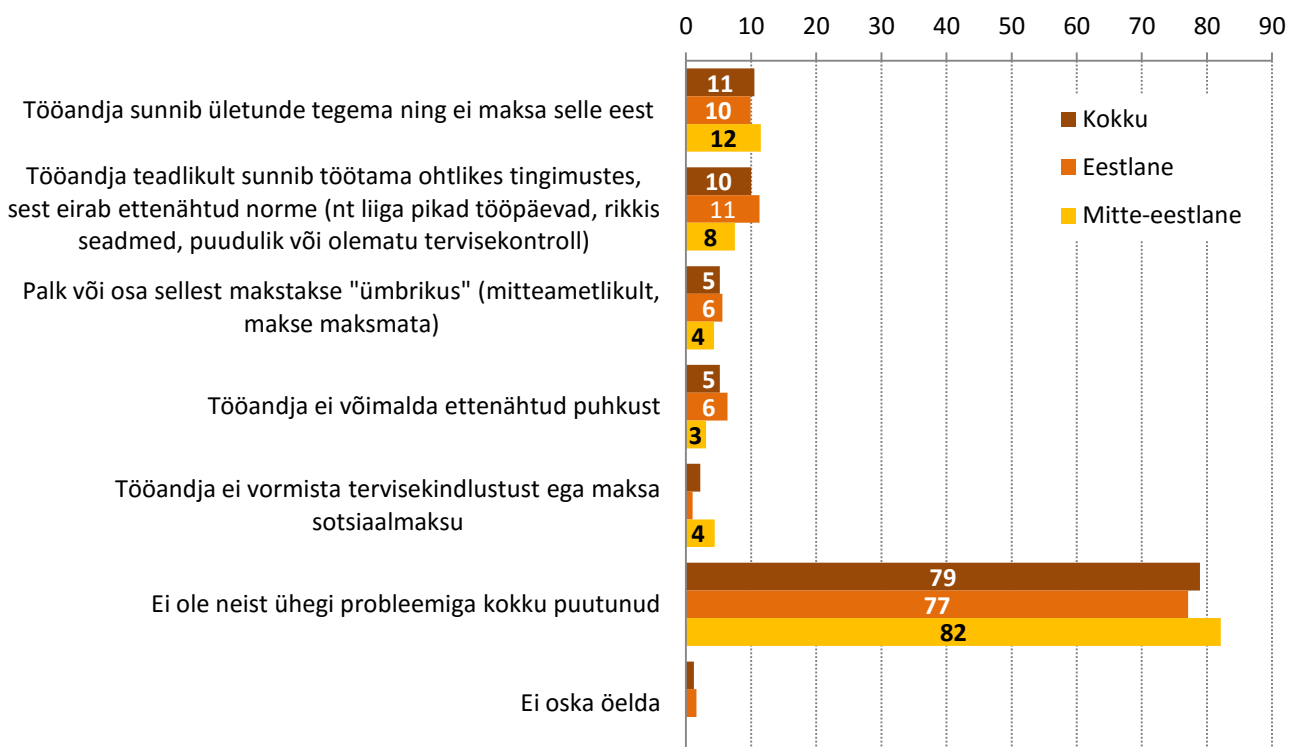
Joonis 4. Kas Te olete viimase 2 aasta jooksul palgatööd teinud? (%; N = 619; kõik vastajad)

Nendel vastajatel, kes on viimase kahe aasta jooksul palgatööd teinud, paluti öelda, milliste probleemidega nad sellel ajavahemikul oma töökohal kokku puutunud on. Jooniselt 5 näeme, et levinuimad probleemid töökohal on sund teha ületunde ilma selle eest tasu saamata (11%) ning töötada ohtlikes tingimustes, kus tööandja teadlikult eirab ettenähtud norme (10%). Võrdlemisi vähe ollakse kokku puutunud olukorraga, kus tööandja maksab ümbrikupalka (5%), ei võimalda ettenähtud puhkust (5%) või ei taga tervisekindlustust ega maksa sotsiaalmaksu (2%). Suurem osa vastajatest (79%) ei ole aga töökohal viimasel paaril aastal ühegi nimetatud probleemiga silmitsi seisnud.

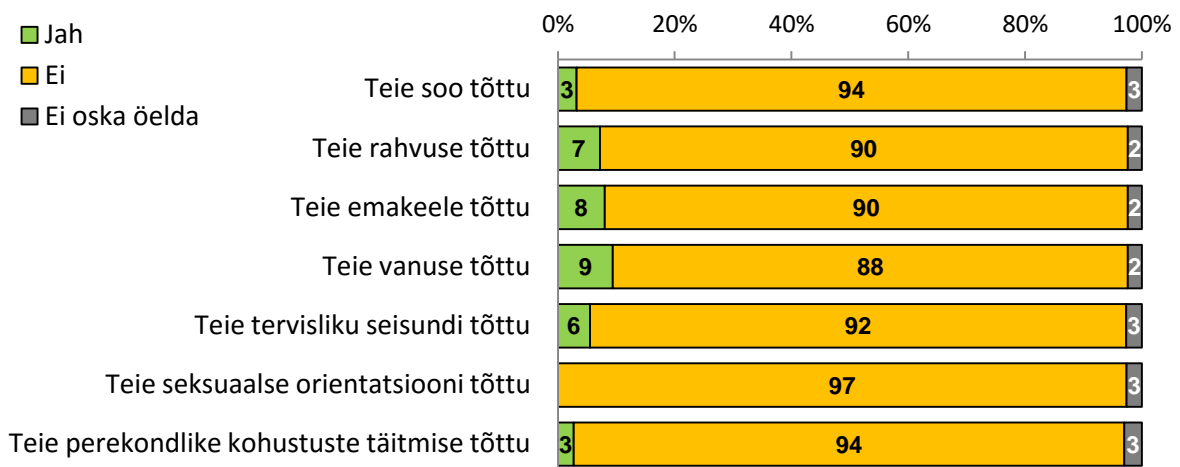
Võrdlev analüüs rahvuse lõikes näitab, et eestlased on erinevate loetletud probleemidega töökohal enam kokku puutunud kui mitte-eestlased. 82% mitte-eestlastest ja 77% eestlastest kinnitab, et ei ole antud probleeme töökeskkonnas kogenud. Eestlased on oma sõnutsi pisut enam kokku puutunud näiteks ohtlikes tingimustes töötamise (11%), ümbrikupalga (6%) ja teenitud puhkusest ilmajäämisega (6%), ent erinevused protsentjaotustes on liialt väikesed, et rahvusrühmade lõikes laiemaid üldistusi teha.

Joonis 5. Kas Te olete viimase 2 aasta jooksul oma töökohal isiklikult kokku puutunud järgmiste probleemidega? (%; N = 427; vastajad, kes on viimase 2 aasta jooksul teinud palgatööd)

Küsitletutest, kes on viimase kahe aasta jooksul töötanud või tööd otsinud, on osa oma sõnutsi kogenud diskrimineerivat suhtumist (joonis 6). Kõige sagedamini on diskrimineerimisjuhtumid esinenud vanuse (9%), emakeele (8%) ja rahvuse (7%) tõttu. Vähem on neid, keda on diskrimineeritud tervisliku seisundi, soolise kuuluvuse, seksuaalse sättumuse või perekondlike kohustuste täitmise pinnal. 79% viimastel aastatel tööd otsinutest või töötanutest ei ole aga diskrimineeriva suhtumisega kokku puutunud.

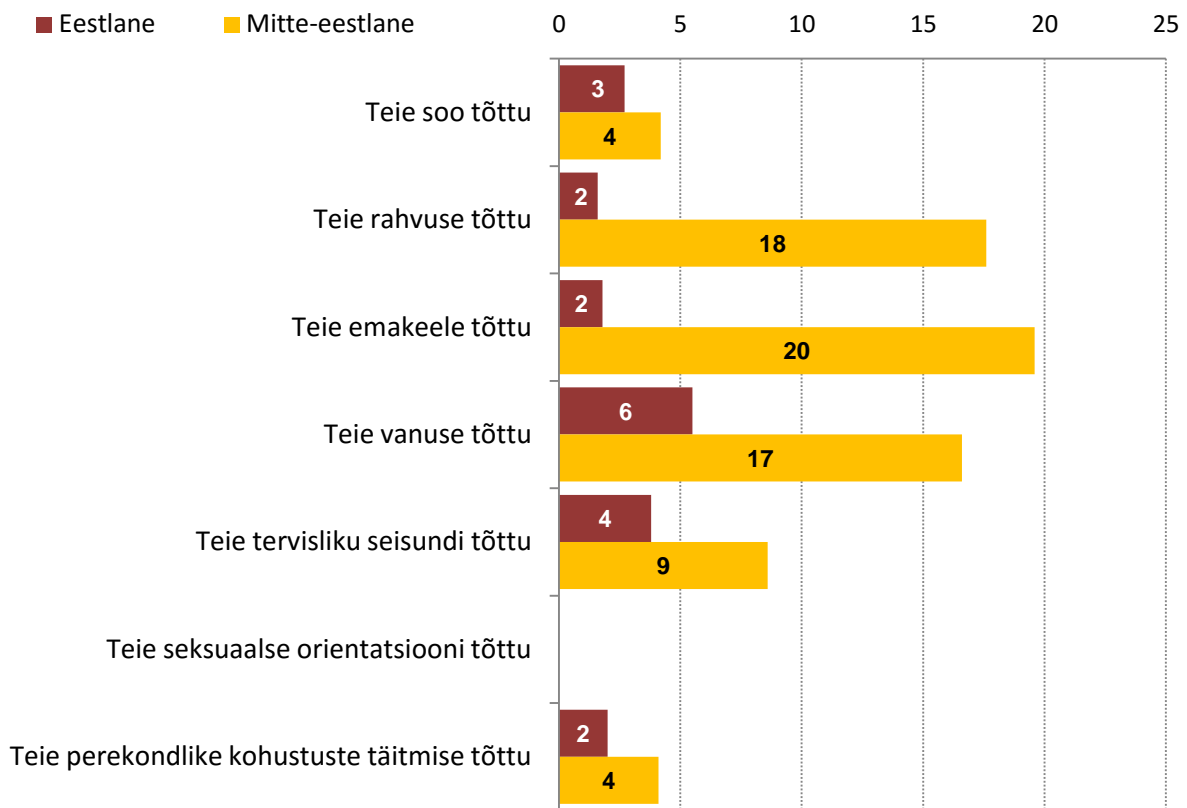
Joonis 6. Kas olete viimase 2 aasta jooksul tööd otsides või töötades isiklikult kokku puutunud diskrimineeriva suhtumisega...? (%; N = 468; vastajad, kes on viimase 2 aasta jooksul töötanud või tööd otsinud)

Mitte-eestlased kinnitavad sagedamini kui eestlased, et on viimasel paaril aastal tööd otsides või töötades kokku puutunud diskrimineeriva suhtumisega emakeele (20%) või rahvuse (18%) pinnal (joonis 7). Eesti rahvusest vastajatest nendivad sama vaid üksikud (mõlemad näitajad 2%). Kuigi vaadeldavad grupid on liialt väikesed laiemate statistiliste üldistuste tegemiseks, ilmneb teatud tendents, et tööalast keelelist ja rahvuslikku diskrimineerimist kurdavad pigem Põhja-Eestis elavad mitte-eestlased, samuti naised, keskealised ja keskmise haridustasemega vastajad.

Samas aga on mitte-eestlaste seas enam ka neid, kes ütlevad, et on tööga seoses kogenud diskrimineerimist muude asjaolude tõttu – näiteks vanuse, tervisliku seisundi, soolise kuuluvuse või perekondlike kohustuste täitmise tõttu. 85% eestlastest ja 67% muust rahvusest inimestest ei ole oma sõnutsi viimasel kahel aastal tööga seonduvalt diskrimineerivat suhtumist kohanud.

Joonis 7. Kas olete viimase 2 aasta jooksul tööd otsides või töötades isiklikult kokku puutunud diskrimineeriva suhtumisega...? (%; N = 468; vastajad, kes on viimase 2 aasta jooksul töötanud või tööd otsinud)

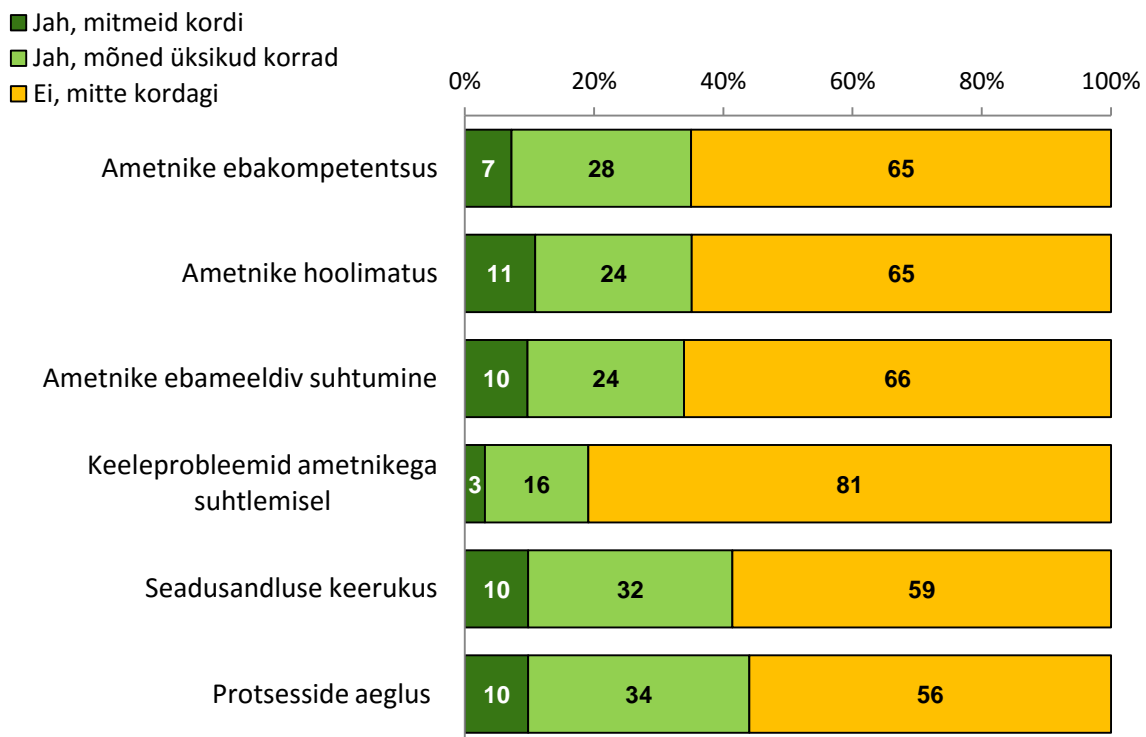
*Joonisel on esitatud nende vastajate osakaalud, kes on tööd otsides või töötades kokku puutunud diskrimineeriva suhtumisega.

Viimase kahe aasta jooksul ametnikega suheldes on vastajad oma sõnutsi eeskätt kokku puutunud probleemidega, mis puudutavad protsesside aeglust (44%) ja seadusandluse keerukust (41%) (joonis 8). Veidi vähem ollakse kohanud ametnike-poolset ebakompetentsust (35%), hoolimatust (35%) ja ebameeldivat

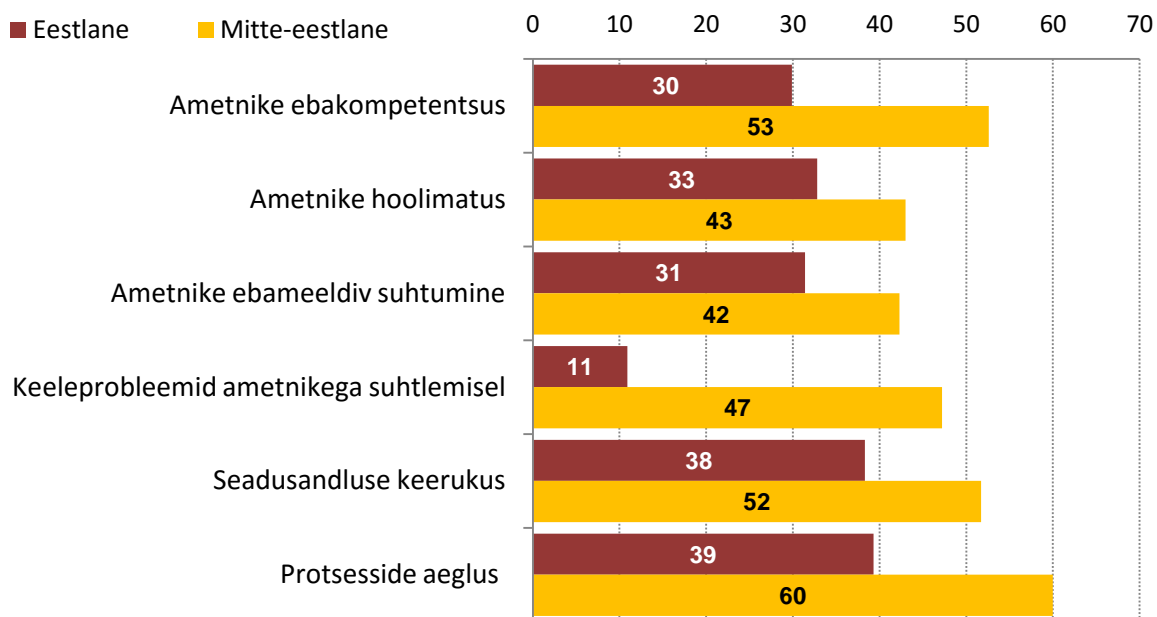
suhtumist (34%). Ankeedis nimetatud probleemidest on vastajatel ametnikega suheldes vähim ette tulnud keeleprobleeme (19%).

Mitte-eestlased on endi hinnangul ametnikega suheldes viimaste aastate jooksul enam ankeedis loetletud probleemidega kokku puutunud kui eestlased (joonis 9), kuigi pigem üksikutel kui mitmetel kordadel. Ootuspäraselt on muu rahvuse esindajatel eestlastega võrreldes rohkem ette tulnud keeleprobleeme (47%, eestlastest 11%). Eeskätt toovad seda välja Põhja-Eestis ja väiksemates linnades elavad mitte-eestlased, samuti keskmise haridusega ja madalamatel ametikohtadel töötavad muu rahvuse esindajad. Ent vastused peegeldavad rahvuslikke erisusi ka näiteks aspektides, mis puudutavad ametnike ebakompetentsust (53% mitte-eestlastest, 30% eestlastest), protsesside aeglust (60% mitte-eestlastest, 39% eestlastest) jne.

Joonis 8. Kas Te olete viimase 2 aasta jooksul riigi- või kohaliku omavalitsuse ametnikega suheldes kokku puutunud mõne järgneva probleemiga? (%; N = 373; vastajad, kes on viimase 2 aasta jooksul ametnikega suhelnud)

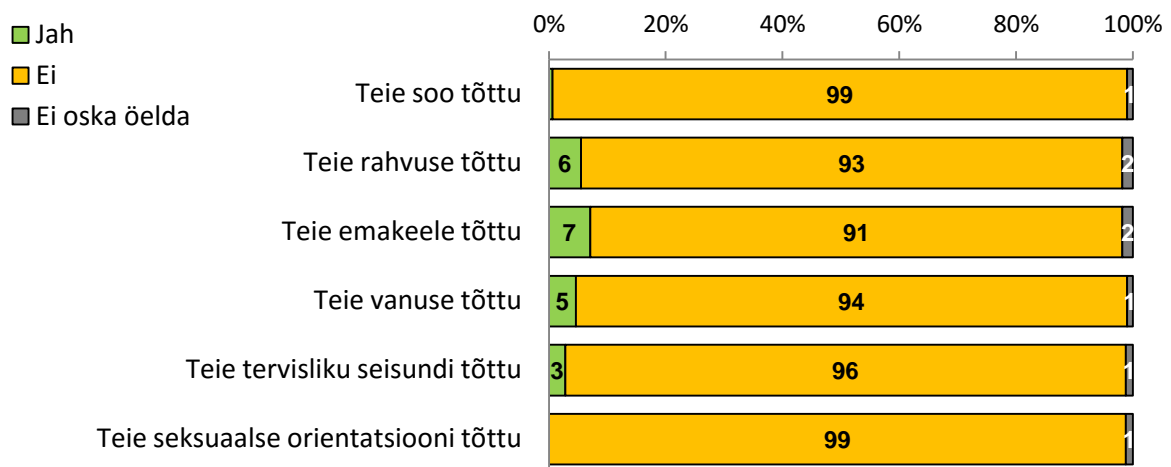
Joonis 9. Kas Te olete viimase 2 aasta jooksul riigi- või kohaliku omavalitsuse ametnikega suheldes kokku puutunud mõne järgneva probleemiga? (%; N = 373; vastajad, kes on viimase 2 aasta jooksul ametnikega suhelnud)

*Joonisel on esitatud nende vastajate osakaalud, kes on mitmel või üksikutel kordadel vastava probleemiga kokku puutunud.

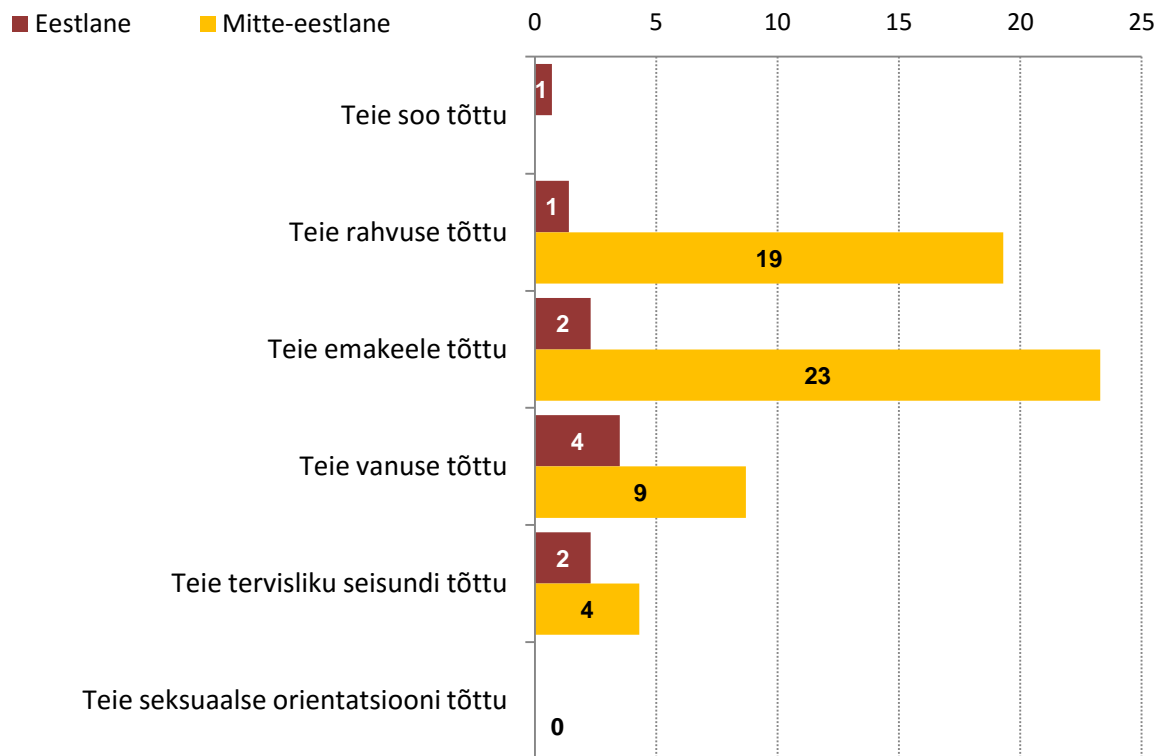
Vastajatest, kes on viimase kahe aasta jooksul riigi- või kohaliku tasandi ametnikega suhelnud, on osa kogenud diskrimineerivat suhtumist. Peamiselt joonistub välja kolm tegurit, mille pinnal diskrimineerimist on esinenud – emakeel (7%), rahvus (6%) ja vanus (5%) (joonis 10). Tervisliku seisundi, soo või seksuaalse orientatsiooni tõttu on diskrimineerivat suhtumist tunda saanud vaid üksikud vastajad. 87% viimasel kahel aastal ametnikega suhelnutest ei ole diskrimineeriva suhtumisega kokku puutunud.

Joonis 10. Kas olete viimase 2 aasta jooksul riigi- või kohaliku omavalitsuse ametnikega suheldes kokku puutunud diskrimineeriva suhtumisega...? (%; N = 373; vastajad, kes on viimase 2 aasta jooksul ametnikega suhelnud)

Küllalt suured erisused ilmnevad antud küsimuses rahvusrühmade lõikes (joonis 11). Mitte-eestlaste seas on märksa enam neid, kes oma sõnutsi on kogenud ametnike-poolset diskrimineerivat suhtumist emakeele (23%) või rahvuse (19%) pinnal. Eestlaste hulgas on vastavad näitajad 2% ja 1%. Samuti kalduvad mitte-eestlased sagedamini nentima, et on ametnikega suheldes kohanud diskrimineerimist oma vanuse (9%) või tervisliku seisundi (4%) tõttu, kuigi rahvusgruppide vahelised erinevused on nendes kategooriates väiksemad. 92% eestlastest ja 69% mitte-eestlastest ei ole enda hinnangul viimasel kahel aastal ametnikega suheldes diskrimineerivat suhtumist kogenud.

Joonis 11. Kas olete viimase 2 aasta jooksul riigi- või kohaliku omavalitsuse ametnikega suheldes kokku puutunud diskrimineeriva suhtumisega...? (%; N = 373; vastajad, kes on viimase 2 aasta jooksul ametnikega suhelnud)

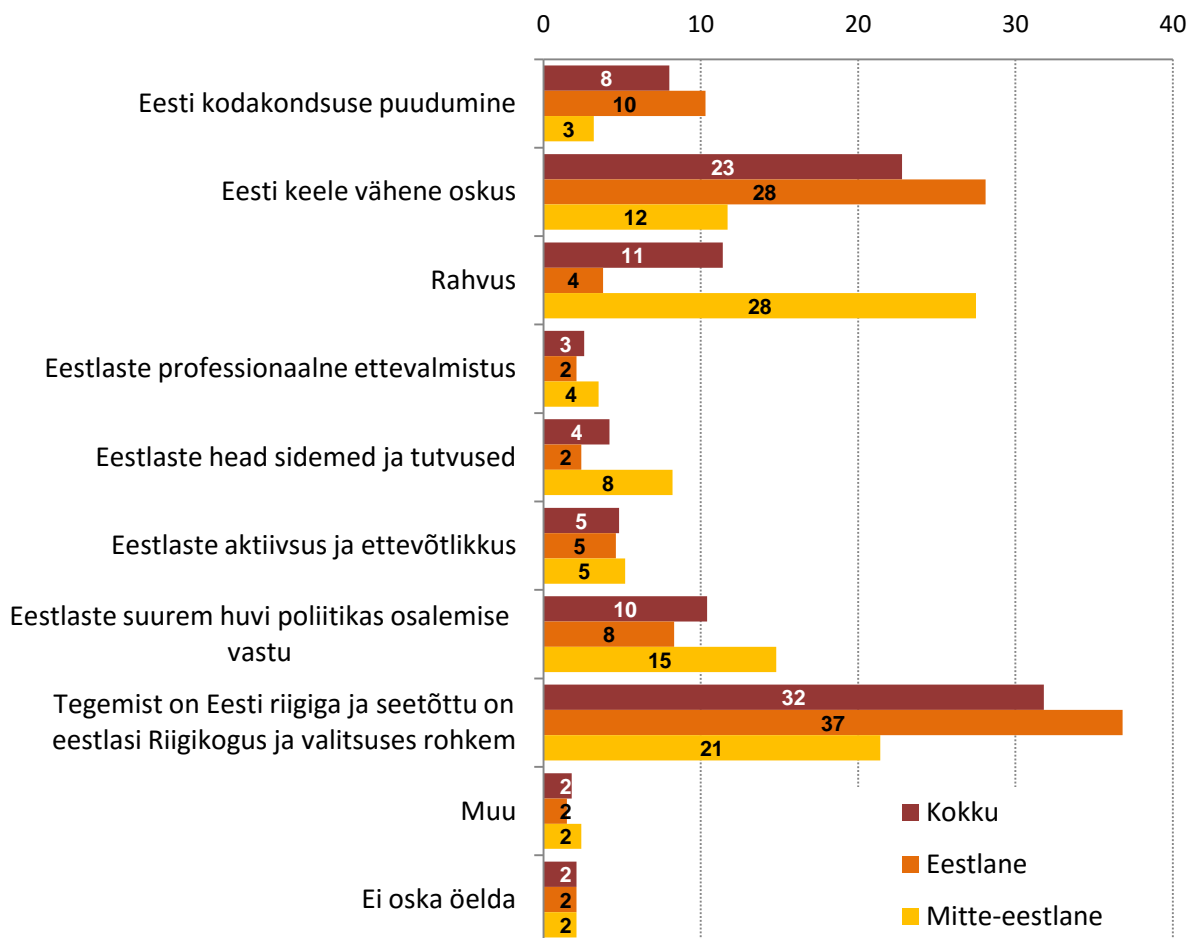
*Joonisel on esitatud nende vastajate osakaalud, kes on ametnikega suheldes kokku puutunud diskrimineeriva suhtumisega.

Ebavõrdus ühiskonnas

Järgmiseks käsitleti intervjuudes Riigikogu ja valitsuse rahvuskoosseisu tagamaid. 32% kõikidest vastanutest leiab, et neis kahes võimuinstitutsioonis on eestikeelne elanikkond venekeelsest paremini esindatud lihtsal põhjusel – tegemist on Eesti riigiga, kus selline olukord on ootuspärane (joonis 12). 23% aga peab vähemusrahvuse madalama esindatuse põhjuseks vähest eesti keele oskust. Ülejäänud põhjused nagu eestlaste suurem poliitika huvi, aktiivsus, head sidemed, rahvuslik ja kodakondsuslik taust jms leidsid vähem mainimist.

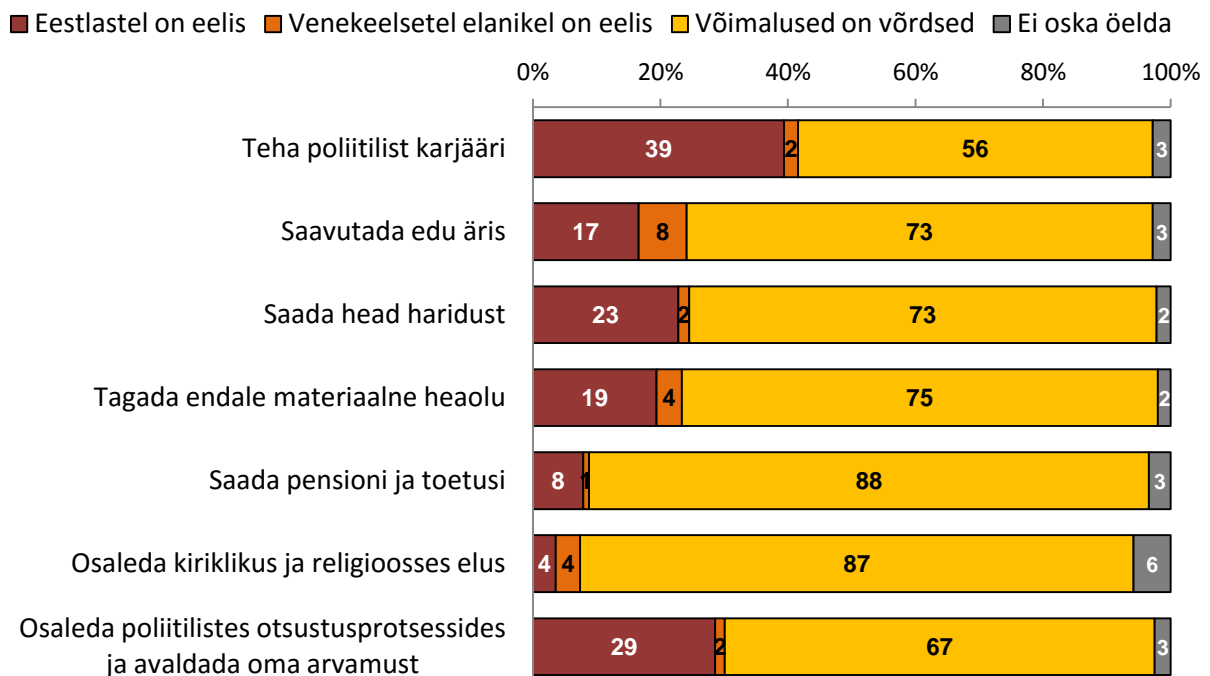
Eesti rahvusest vastajad nõustuvad sagedamini, et vene elanikkonna madalam esindatus tuleneb viimaste vähesest riigikeele oskusest (28%; mitte-eestlastest 12%) ja asjaolust, et tegu on Eesti riigiga (37%; mitte-eestlastest 21%). Mitte-eestlased seevastu jagavad keskmisest enam seisukohta, et vähemusgrupi madal esindatus on põhjustatud rahvuslikust kuuluvusest (28%). Veidi enam on muude rahvuste esindajate seas ka neid, kelle hinnangul on eestlaste huvi poliitikas osalemise vastu lihtsalt suurem (15%; eestlastest 8%).

Joonis 12. Riigikogus ja valitsuses on tänasel päeval venekeelse elanikkonna esindajaid vähem kui eestlasi. Mis on Teie arvates selle peamiseks põhjuseks? (%; N = 619; kõik vastajad)

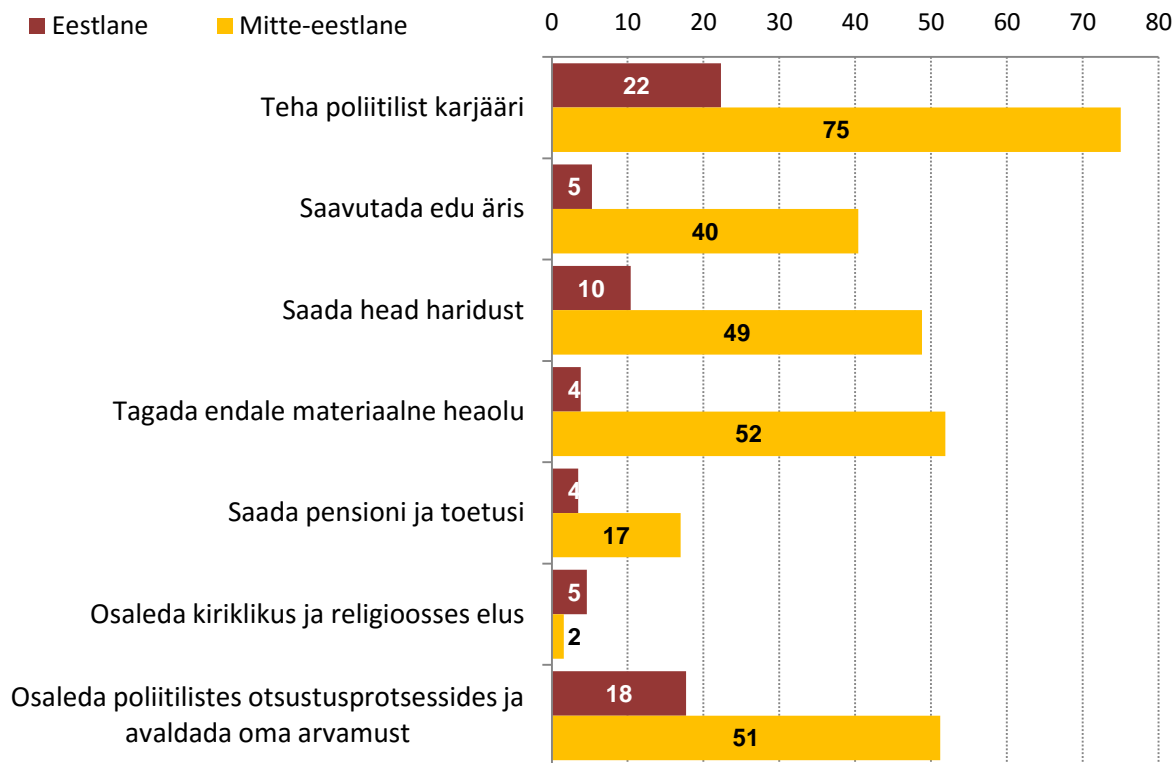
Kui erinevast rahvusest inimestel Eestis oleks peale rahvusliku kuuluvuse täiesti ühesugused tingimused, oleks osade vastajate meelest eestlastel siiski mõnedes eluvaldkondades eelis muust rahvusest elanike ees (joonis 13). Eeskätt tajuvad vastajad sellist eelist poliitika valdkonnas – võimalustes teha poliitilist karjääri (39%) ning osaleda poliitilistes otsustusprotsessides ja avaldada arvamust (29%). Hinnanguliselt kolm neljandikku vastajatest (73–75%) leiab, et äris, hariduses ja materiaalse heaolu saavutamises oleks võimalused võrdsed. Veelgi enam, ligi 90% vastajatest, usub, et erinevate rahvuste võimalused oleksid sellises olukorras võrdsed pensioni ja toetuste saamisel ning religiooses elus.

Joonis 13. Kujutage ette olukorda, kus peale rahvuse on eestlastel ja venekeelsetel elanikel kõik muud tingimused samad, kaasa arvatud riigikeele oskus ja Eesti kodakondsuse olemasolu. Mis Teie arvate, kas sellisel juhul on võimalused võrdsed või on mõnel rahvusel järgnevates situatsioonides eelis? (%; N = 619; kõik vastajad)

Seejuures leiavad mitte-eestlased märksa rohkem, et võrdsete tingimuste korral jääks eestlastele paljudes eluvaldkondades siiski eelis teiste rahvuste ees (joonis 14). Suurimad erinevused ilmnevad võimalustes teha poliitilist karjääri (75% mitte-eestlastest ja 22% eestlastest leiab, et eestlastel oleks eelis) ja tagada endale materiaalne heaolu (vastavalt 52% ja 4%). Enim tunnetavad vastavat eelist need mitte-eestlased, kes elavad Põhja-Eesti regioonis, samuti keskharidusega muu rahvuse esindajad ja need, kes töötavad madalamatel ametikohtadel. Mitte-eestlaste veendumus eestlaste eelistest kaldub enamasti kasvama ka vanuse tõustes.

Joonis 14. Kujutage ette olukorda, kus peale rahvuse on eestlastel ja venekeelsetel elanikel kõik muud tingimused samad, kaasa arvatud riigikeele oskus ja Eesti kodakondsuse olemasolu. Mis Teie arvate, kas sellisel juhul on võimalused võrdsed või on mõnel rahvusel järgnevates situatsioonides eelis? (%) ; N = 619; kõik vastajad)

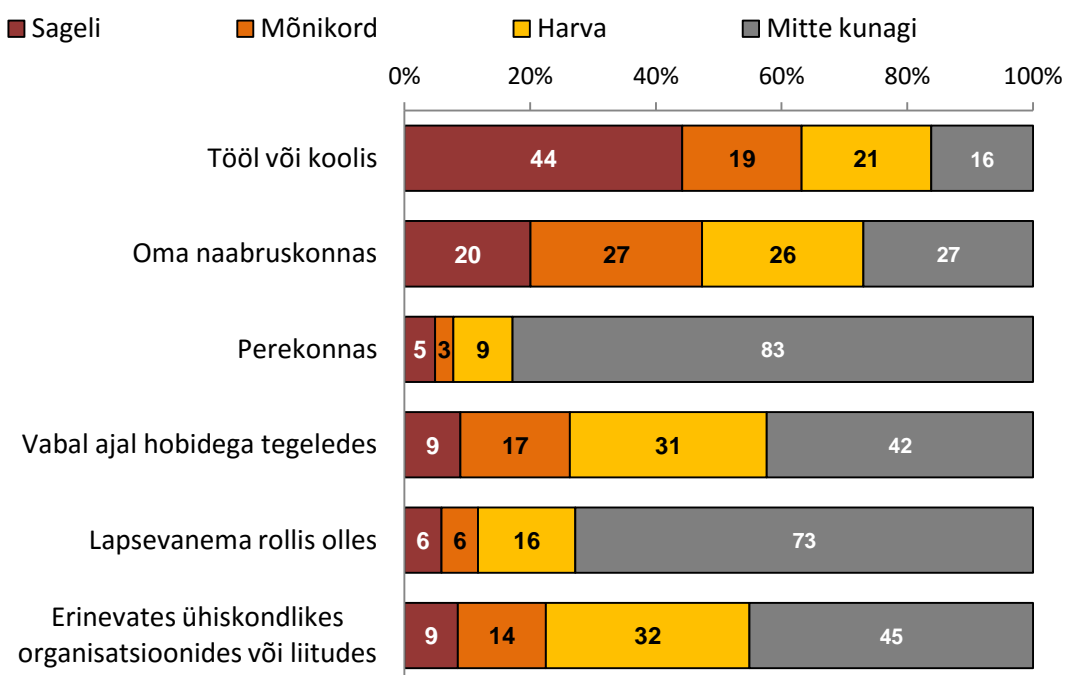

*Joonisel on esitatud nende vastajate osakaalud, kes usuvad, et eestlastel oleks antud valdkonnas eelis.

Rahvuste vahelised kontaktid

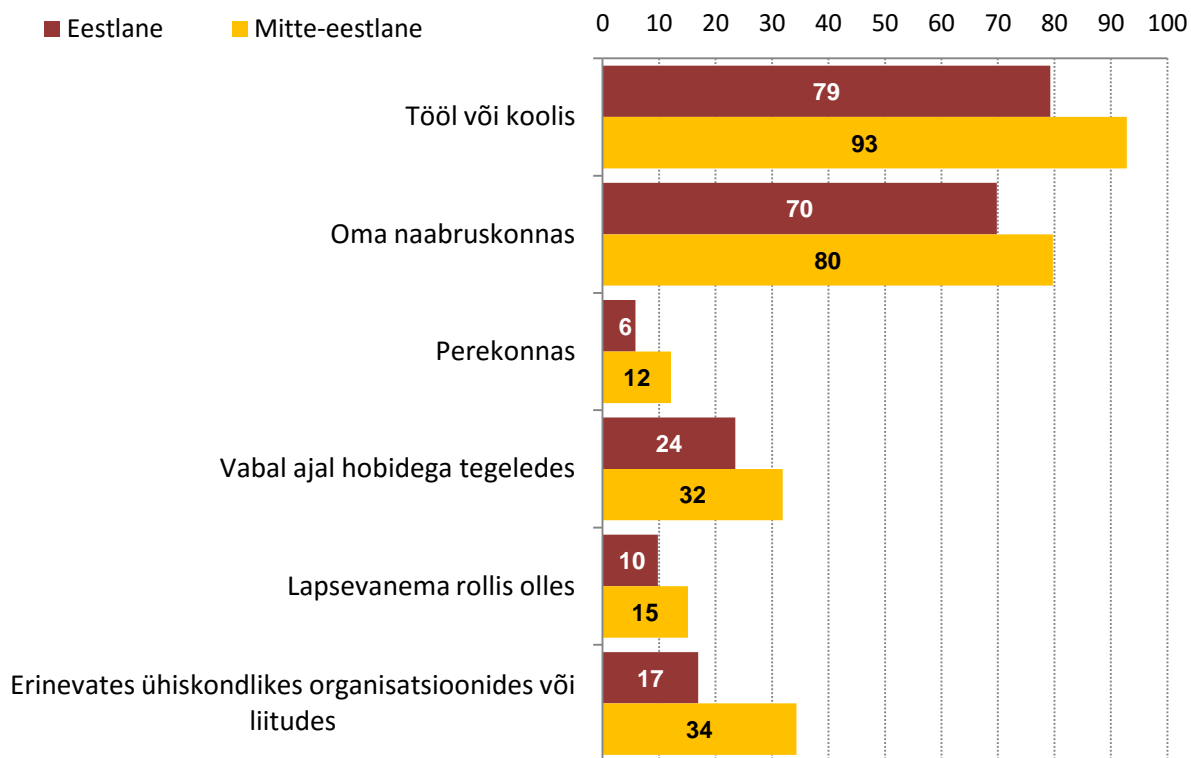
Liikudes edasi rahvuste vaheliste suhtluse juurde, päriti küsitluses osalenud eestikeelsetelt vastajatelt, kui sageli nad suhtlevad erinevates situatsioonides venekeelsete elanikega, ja viimastelt omakorda, kui sageli tuleb neil ette suhtlust eestikeelsete elanikega. Küsitlusandmed näitavad, et kahe rühvusrupi vahelist suhtlust tuleb kõige enam ette tööl või koolis: 84% vastanutest suhtleb sageli, mõnikord või harva selles keskkonnas teisest rühvusest inimestega (joonis 15). Samuti puututakse teise rühvusrupiga küllalt palju kokku oma naabruskonnas (73%), aga ka hobidega tegeledes (58%) ja erinevates ühiskondlikes tegevustes (55%). Kõige harvem leiab rühvuste vahelist suhtlust isiklikus elus – perekonnas (17%) või lapsevanema rollis olles (27%).

Joonis 15. Kui sageli Te suhtlete venekeelsete elanikega/eestlastega järgnevates situatsioonides?
 (%; N=619; kõik vastajad)

Mitte-eestlastest vastanud kalduvad üldjuhul sagedamini nentima, et suhtlevad erinevates situatsioonides eestikeelse elanikkonnaga (joonis 16). Näiteks tööl ja koolis puutub teise rühvusrupiga oma sõnutsi kokku 93% mitte-eestlastest ja 79% eestlastest, oma naabruskonnas 80% mitte-eestlastest ja 70% eestlastest ning ühiskondlikes tegevustes 34% mitte-eestlastest ja 17% eestlastest. Muudes valdkondades on erinevused kahe rühvusrupi vastuste vahel väiksemad.

Joonis 16. Kui sageli Te suhtlete venekeelsete elanikega/eestlastega järgnevates situatsioonides?
 (%; N=619; kõik vastajad)

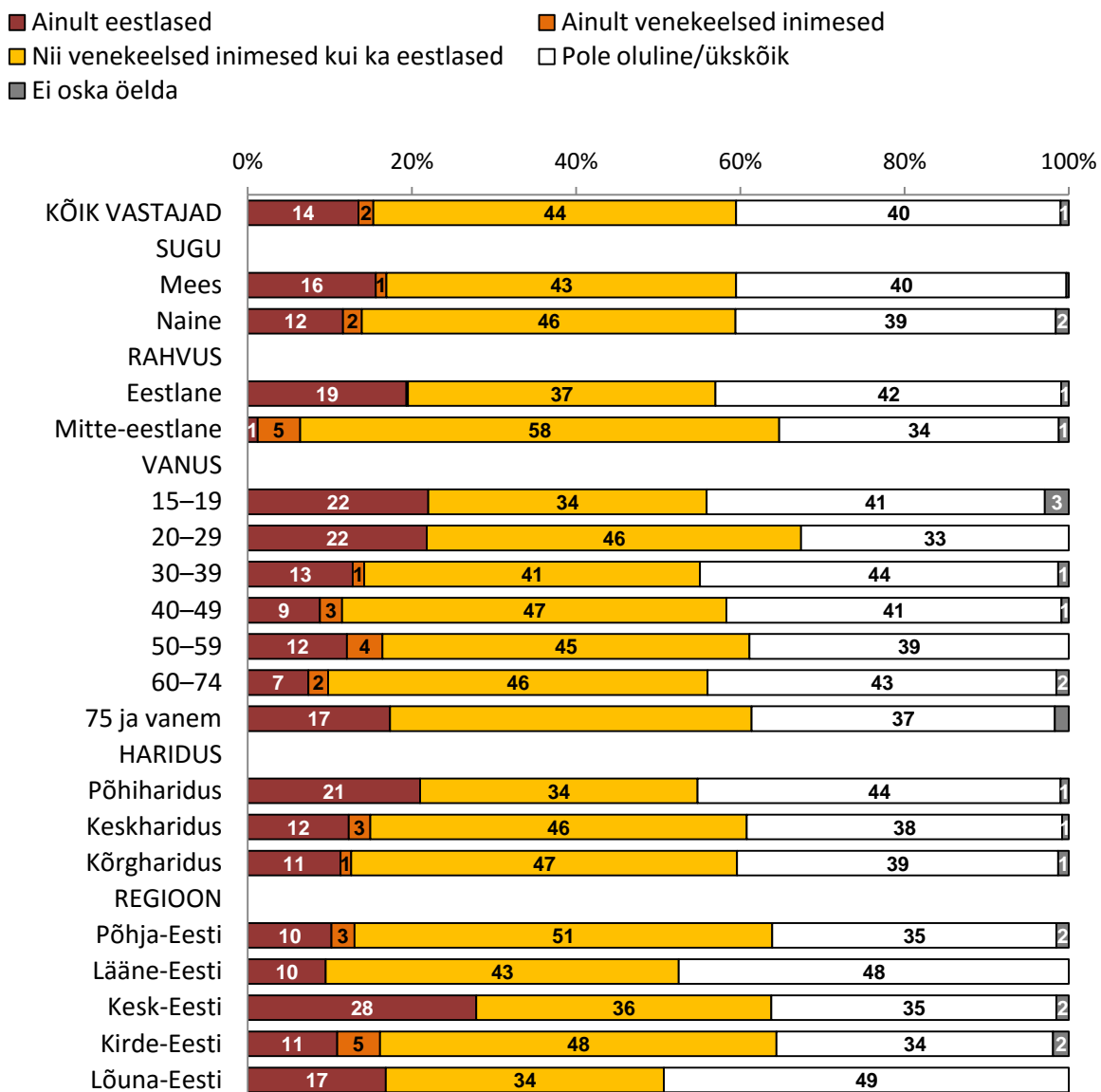
*Joonisel on esitatud nende vastajate osakaalud, kes suhtlevad antud situatsioonis sageli, mõnikord või harva teise rahvusgrupiga.

Küsimusele, millise keelekoosseisuga kollektiivis eelistaksite töötada, vastas valdav enamik uuringus osalenuist (44%), et sooviks töötada kollektiivis, kus on nii vene- kui eestikeelsed inimesed (joonis 17). Lisaks leidis 40% vastajatest, et kollektiivi rahvuskoosseis ei ole nende jaoks oluline. 14% kõigist küsitluses osalenutest sooviks pigem töötada kohas, kus töötajaskond koosneb üksnes eesti keelt kõnelejatest ja 2% kohas, kus töötajad kõnelevad vaid vene keelt.

Jooniselt 17 näeme ka, et vene rahvusest inimeste seas on eestlastega võrreldes rohkem neid vastanuid, kes sooviksid töötada mõlemakeelses kollektiivis (vastavalt 58% ja 37%). Samas on aga eestlaste hulgas enam neid, kelle jaoks ei ole kollektiivi keeleline koosseis oluline (vastavalt 42% ja 34%). Kui need kaks sisult mõnevõrra sarnast suhtumist väljendavat kategooriat koondada, saame tulemuseks, et 80% eestlastest ja 93% mitte-eestlastest on avatud töötamisele kakskeelses keskkonnas. Ainult eesti keelt kõnelevas kollektiivis sooviks pigem töötada 19% eestlastest ja ainult venekeelses keskkonnas 5% mitte-eestlastest.

Regiooniti on soov töötada kakskeelses keskkonnas kõrgeim Põhja- ja Kirde-Eestis (vastavalt 51% ja 48%), samas kui Lääne- ja Lõuna-Eestis on enim neid vastajaid, kelle jaoks pole kollektiivi keelekoosseis oluline (vastavalt 48% ja 49%).

Joonis 17. Kas Te eelistaksite töötada pigem kollektiivis, kus on ...? (%; N = 619; kõik vastajad)

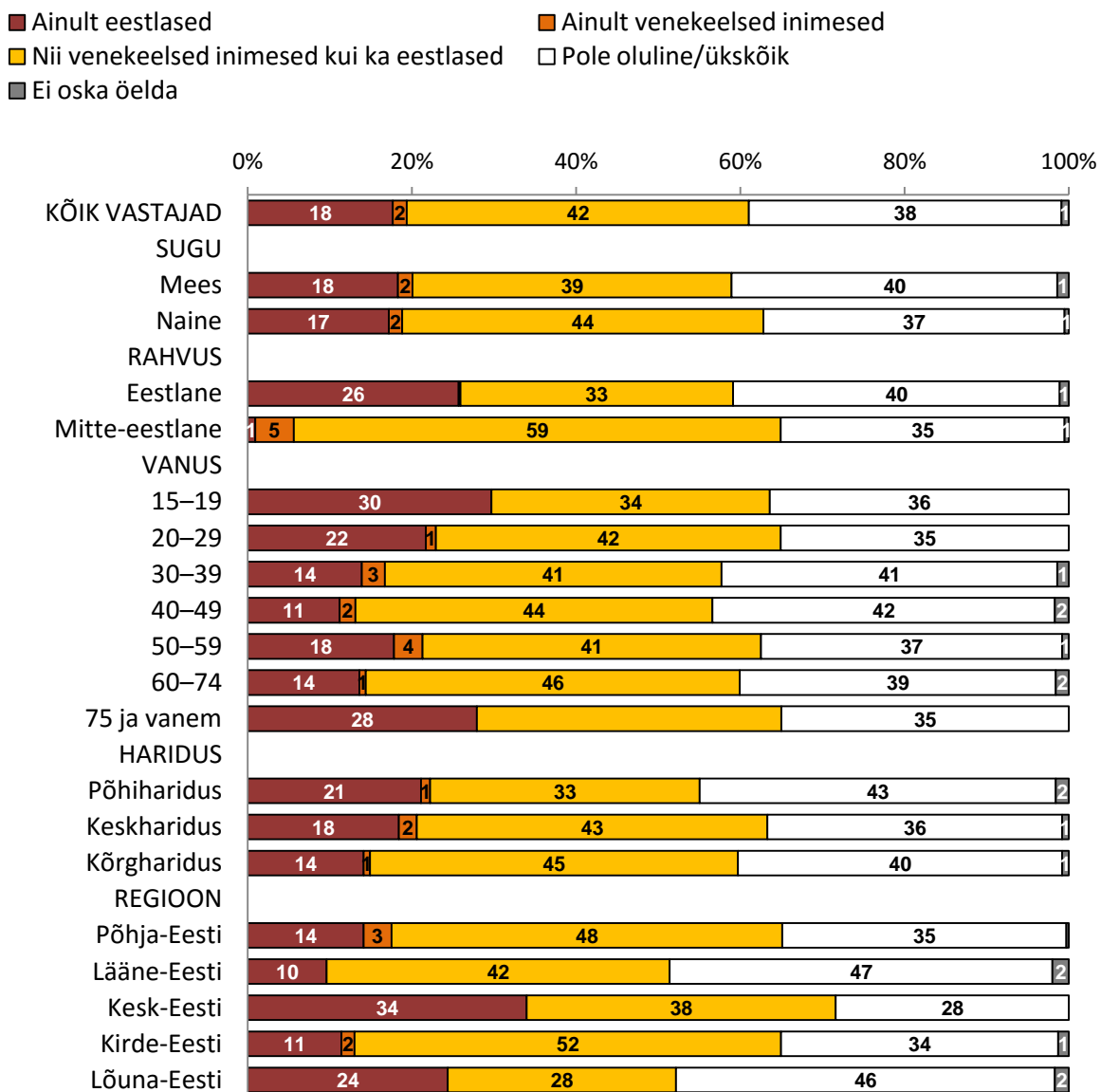

Kui kakskeelses töökollektiivis sooviks töötada 44% respondentidest, siis ligikaudu sama palju – 42% – eelistaks elada majas, kus naabriteks on nii eesti- kui venekeelsed inimesed (joonis 18). Sarnaselt eelmisele küsimusele on ka siin suur hulk neid inimesi, kelle jaoks ei ole oluline, millist keelt nende naabrid kõnelevad (38%). 18% kogu vastajaskonnast eelistaks elada majas, kus naabrid kõnelevad ainult eesti keelt ning 2% eelistaks elada venekeelses keskkonnas.

Ka selles küsimuses ilmneb mõningaid rahvusgruppide vahelisi erisusi. Muust rahvusest vastajate seas on enim neid, kes tahaksid elada majas, kus räägitakse nii eesti kui vene keelt (59%). Eestlaste hulgas seevastu on levinum seisukoht, et naabruskonnas räägitav keel ei ole oluline (40%). Need kaks kategooriat kokku liites näeme, et hinnanguliselt 73% eestlastest ja 94% mitte-eestlastest on valmis elama kakskeelses keskkonnas. 26% eestlastest tahaks elada ainult eesti keelt kõnelevas keskkonnas ja 5% mitte-eestlastest venekeelses keskkonnas.

Soov elada kakskeelses keskkonnas on taas kõrgeim Põhja- ja Kirde-Eestis (vastavalt 48% ja 52%), kuid Lääne- ja Lõuna-Eestis on enim neid, kelle jaoks pole naabruskonnas räägitav keel oluline (vastavalt 47% ja 46%).

Joonis 18. Kas Te eelistaksite elada majas, kus naabriteks on ...? (%; N = 619; kõik vastajad)

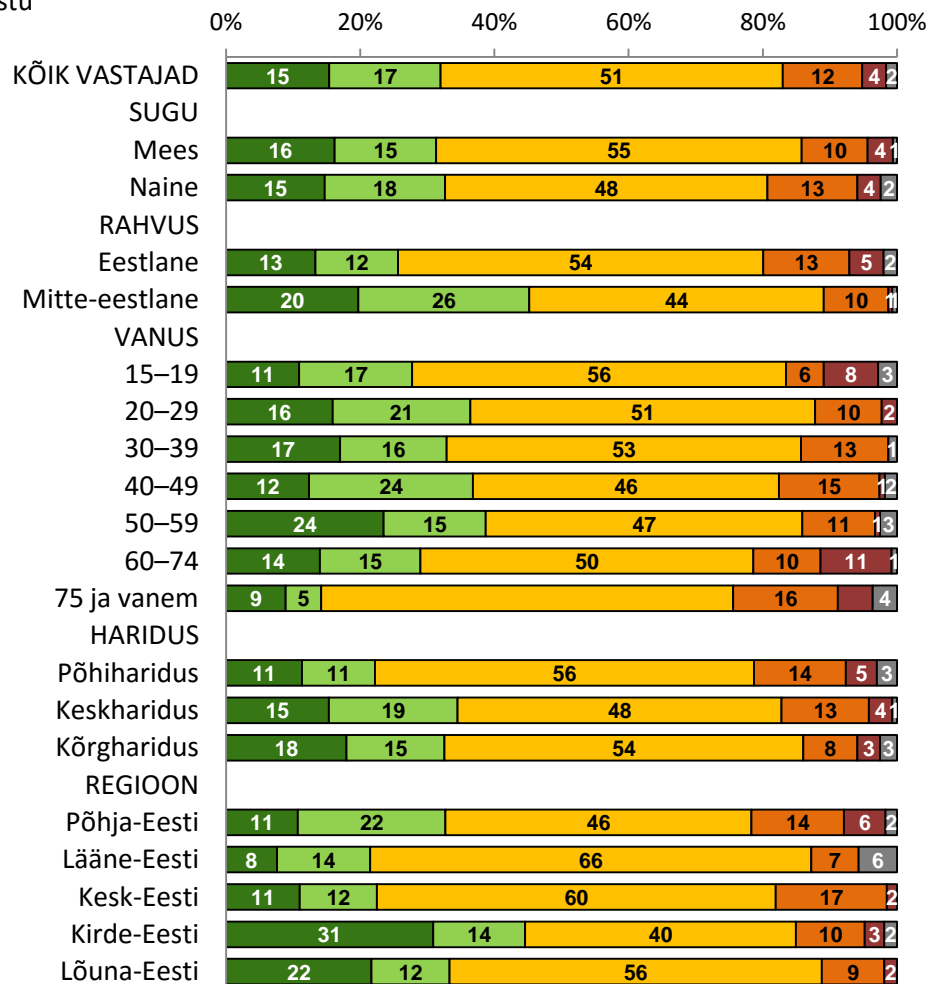
Ligikaudu iga kolmas vastaja (32%) suhtuks pooldavalt sellesse, kui keegi nende pereliikmetest või lähedasest sugulasest abielluks teise rahvusgrupi esindajaga (joonis 19). Umbes iga teine (51%) jääks erapooletule seisukohale ning 15% oleks sellele pigem või täiesti vastu.

Ka siin näeme tulemusi rahvuste lõikes vaadeldes, et mitte-eestlased suhtusid positiivsemalt pereliikme või lähisugulase abiellumisse eestlasega (45% oleks pigem või täiesti poolt) kui eestlased sellesse, et keegi nende lähedastest abielluks venekeelse inimesega (26% oleks pigem või täiesti

poolt). Samas on aga eestlaste hulgas enam neid, kes jääksid antud küsimuses erapooletuks (vastavalt 54% ja 44% ei oleks poolt ega vastu). Kui kokku liita pooldajate ja erapooletute osakaal, näeme, et 80% eestlastest ja 89% mitte-eestlastest oleksid laias laastus avatud idee lähedase inimese abiellumisest teise rühvgrupi esindajaga. Keskmisest positiivsemalt suhtuksid sellisesse otsusesse ka Kirde-Eesti elanikud (45%).

Joonis 19. Kas Te oleksite poolt või vastu, kui keegi Teie pereliikmetest või lähedastest sugulastest abielluks venekeelse inimesega/eestlasega? (%; N=619; kõik vastajad)

- Oleksin täiesti poolt
- Oleksin pigem poolt
- Ei oleks poolt ega vastu
- Oleksin pigem vastu
- Oleksin täiesti vastu
- Ei oska öelda

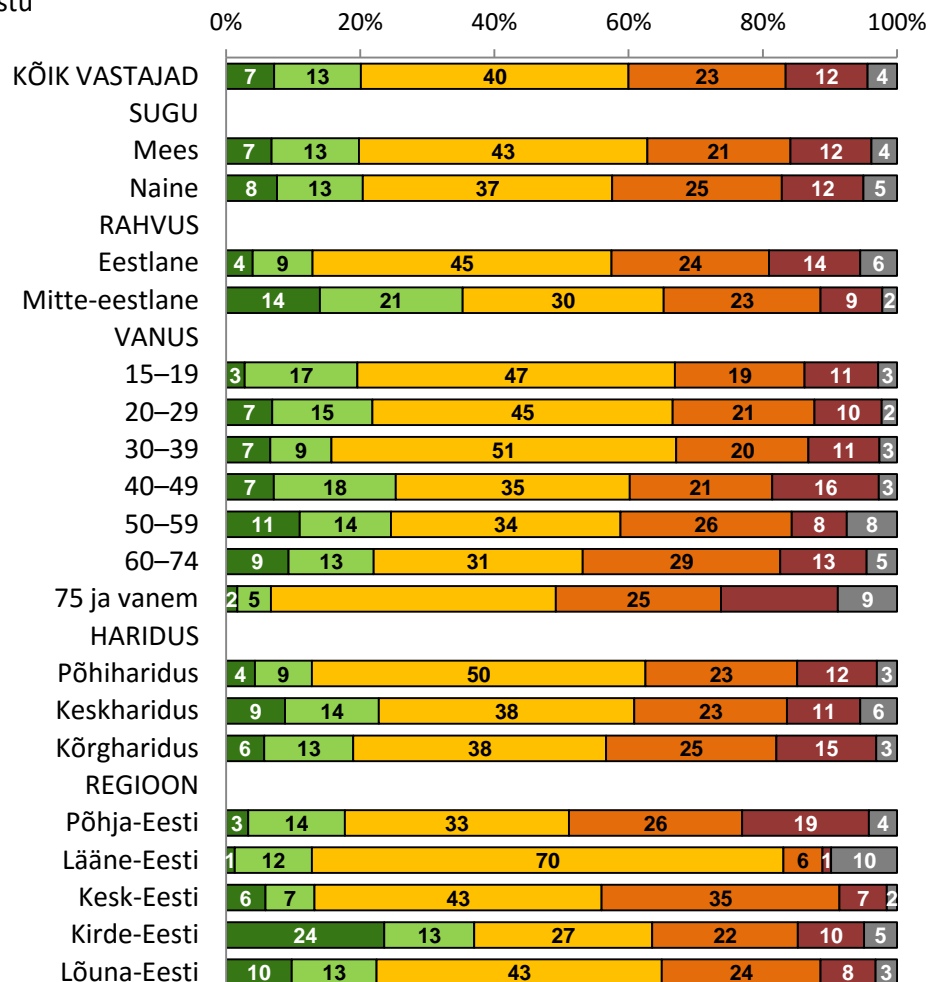
Veidi madalam on toetus vastajaskonnas aga sellele, kui keegi nende lähedastest otsustaks oma lapse üles kasvatada teise rühvuse esindajana (20% pigem või täiesti poolt; joonis 20). 40% jääks antud küsimuses erapooletuks ja 36% oleks sellise otsuse vastu.

35% mitte-eestlastest suhtuks toetavalt sellesse, kui mõni nende lähedane otsustaks oma lapse üles kasvatada eestlasena ning, vastupidi, 13% eestlastest toetaks lähedase otsust kasvatada oma laps üles vene või mõne teise vähemusrahvuse esindajana. 45% eestlastest ja 30% mitte-eestlastest ei oleks sellise otsuse poolt ega vastu. Kokku on pooldajaid ja erapooletuid eestlaste seas seega 57% ja mitte-eestlaste seas 65%. Ka antud küsimuses on suhtumine keskmisest positiivsem Kirde-Eestis (37% oleks pigem või täiesti poolt).

Joonis 20. Kas Te oleksite poolt või vastu, kui keegi Teie pereliikmetest või lähedastest sugulastest kasvataks oma lapse üles vene või mõne teise vähemusrahvuse esindajana / eestlasena? (%;

N=619; kõik vastajad)

- Oleksin täiesti poolt
- Oleksin pigem poolt
- Ei oleks poolt ega vastu
- Oleksin pigem vastu
- Oleksin täiesti vastu
- Ei oska öelda

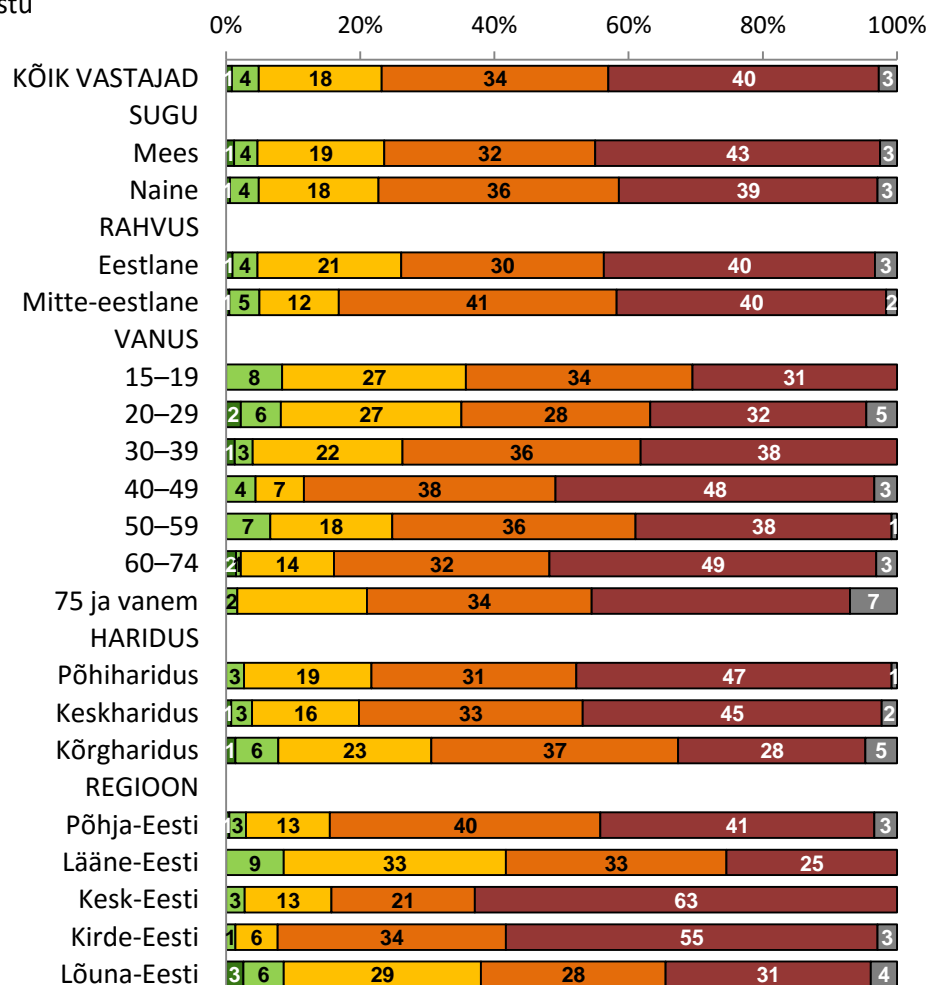

Märksa kehvem on aga küsitluses osalenud Eesti elanike suhtumine pagulastesse. Vaid 5% pooldaks pigem või täiesti seda, kui nende naabriteks oleksid pagulased (joonis 21). 18% jääks antud olukorras erapooletule seisukohale ning ligi kolm neljandikku (74%) oleks sellele vastu.

Suhtumine pagulastesse on mõnevõrra positiivsem eesti rahvusest inimeste hulgas. Kuigi võrdselt üksnes 5% nii eeslastest kui mitte-eestlastest pooldaks pagulaste elamist oma naabruses, väljendavad muust rahvusest vastajad sellele suuremat vastuseisu. 82% mitte-eestlastest ja 71% eestlastest oleks sellisele olukorrale vastu. Eesti rahvusest inimesed jäävad antud küsimuses aga sagedamini erapooletuks (vastavalt 21% ja 12%). Pooldav suhtumine pagulaste naabruses elamisele on rohkem levinud noorte hulgas (8% 15–29-aastastest), kõrgharitute seas (8%) ning Lääne- ja Lõuna-Eestis (mõlemas 9%).

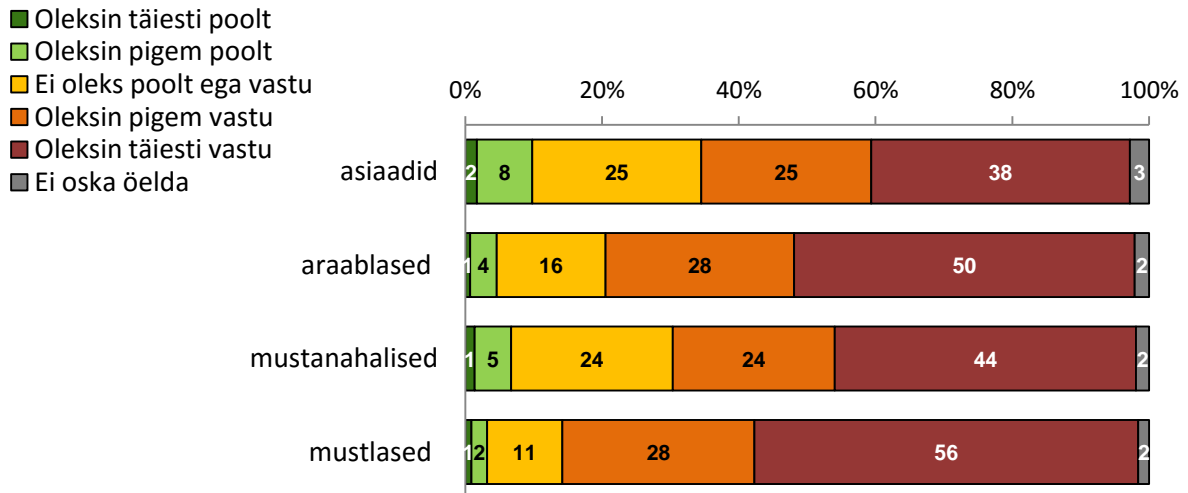
Joonis 21. Kuidas Te suhtuksite sellesse, kui Teie naabriteks oleksid pagulased ? (%) ; N = 619; kõik vastajad)

- Oleksin täiesti poolt
- Oleksin pigem poolt
- Ei oleks poolt ega vastu
- Oleksin pigem vastu
- Oleksin täiesti vastu
- Ei oska öelda

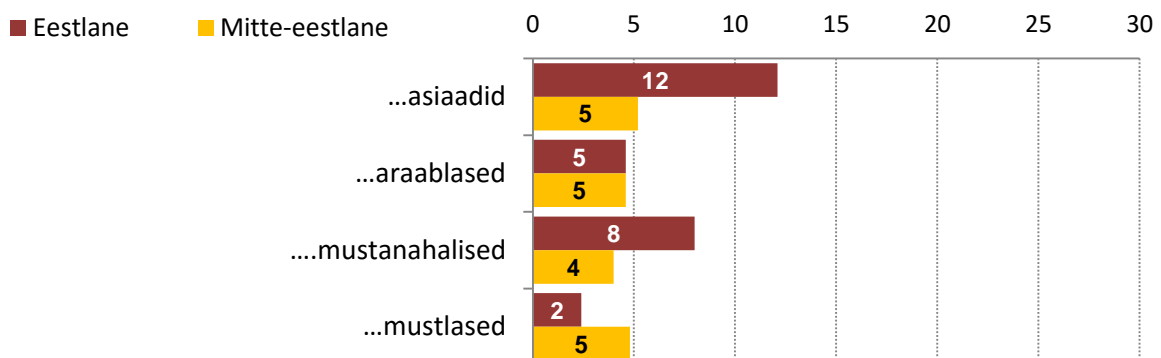
Erinevatest vähemusrühmadest on suhtumine kõige skeptilisem mustlastesse – 84% küsitletutest oleksid pigem või täiesti vastu nende naabruses elamisele (joonis 22). Jahe suhtumine valitseb ka araablastesse (77% oleks vastu), samas kui pisut vähem ollakse vastu ideele mustanahalistest (68%) ja asiaatidest (63%) naabritest.

Joonis 22. Kuidas Te suhtuksite sellesse, kui Teie uuteks naabriteks oleksid ... ? (%) ; N = 619; kõik vastajad)

Eesti rahvusest inimesed pooldaksid mitte-eestlastest veidi enam seda, kui nende naabriteks oleksid asiaadid (vastavalt 12% ja 5%) või mustanahalised (vastavalt 8% ja 4%; joonis 23). Mustlaste naabrust seevastu toetaksid pisut enam mitte-eestlased (vastavalt 5% ja 2%). Samas ei ole erinevused rahvusgruppide suhtumises kuigi märkimisväärsed. Pooldav suhtumine araablaste naabruses elamisele jääb aga mõlemas rühmas ühtmoodi madalale tasemele (5%).

Joonis 23. Kuidas Te suhtuksite sellesse, kui Teie uuteks naabriteks oleksid ... ? (%) ; N = 619; kõik vastajad)

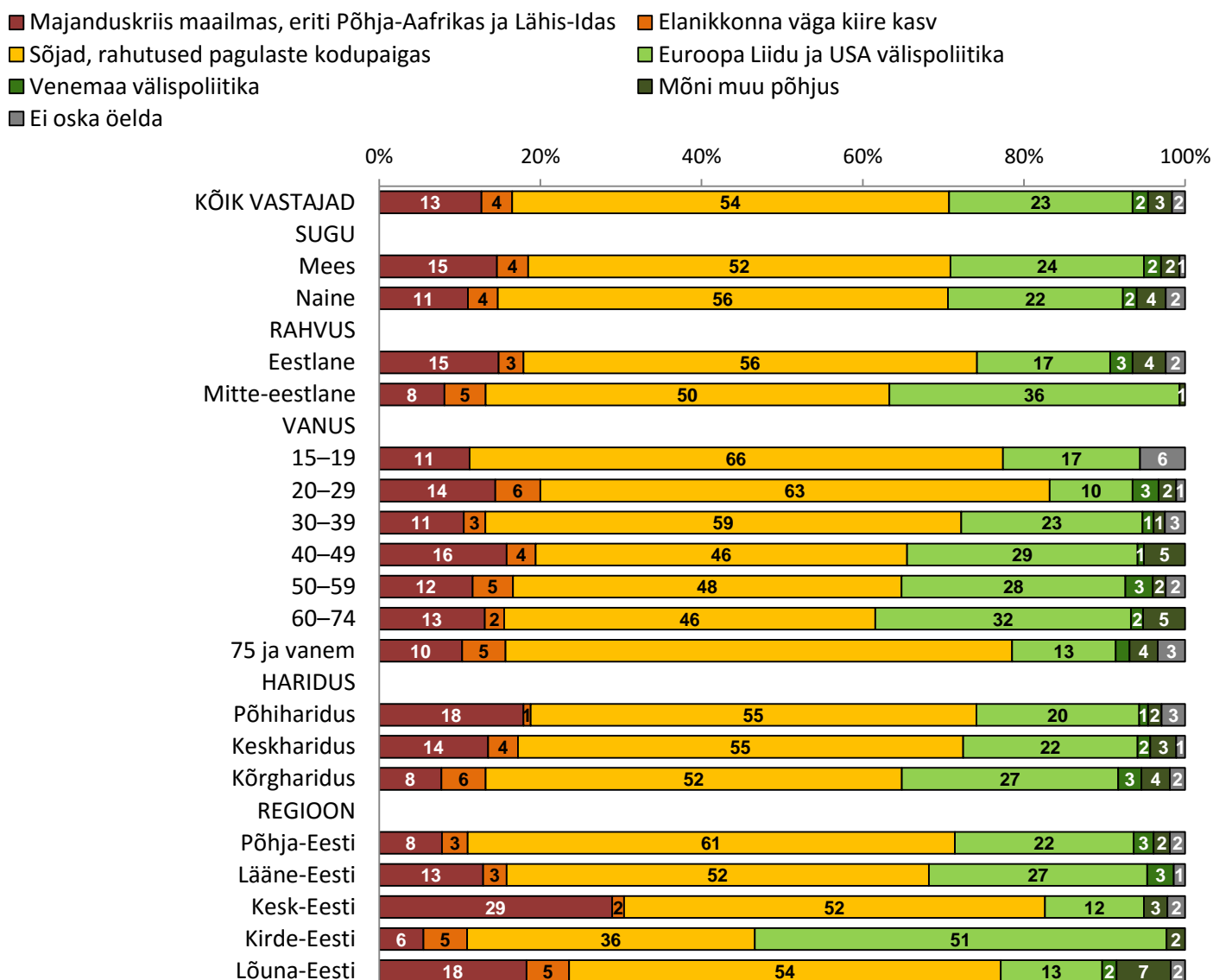

*Joonisel on esitatud nende vastajate osakaalud, kes pigem või täiesti pooldaksid vastava vähemusrühma naabruses elamist.

Üle poole vastajatest (54%) peab Euroopa pagulaskriisi põhjuseks sõdu ja rahutusi pagulaste kodupaigas (joonis 24). 23% leiab, et kriitiline olukord on tinginud Euroopa Liidu ja USA välispoliitikast ning 13% maailma majanduskriisist. Ülejäänud tegureid nimetati kriisi põhjustena harva.

Peamise rahvuste vahelise erisusena ilmneb, et mitte-eestlased usuvad märksa enam, et pagulaskriis on tingitud Euroopa Liidu ja USA välispoliitikast (36% mitte-eestlastest, 17% eestlastest). Suurem osa mõlema grupi esindajatest nõustub aga ühel moel, et kriisi põhjused ulatuvad sõdade ja rahutusteni pagulaste päritoluriikides.

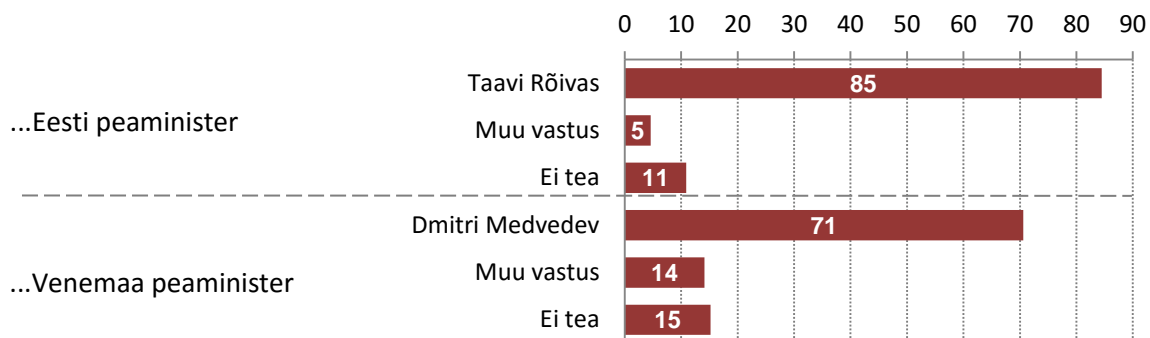
Joonis 24. Mis on Teie arvates Euroopa pagulaskriisi peamiseks põhjuseks? (% , N = 619; kõik vastajad)

Käitumismudelid multikultuurses ühiskonnas

Järgmiseks paluti vastajatel öelda, kes on neile teadaolevalt praegu Eesti ja kes Venemaa peaminister. Kõikidest respondentidest 85% teadis, et Eesti peaminister on Taavi Rõivas, ning 71% vastas õigesti, et Venemaa peaminister on Dmitri Medvedev (joonis 25). Vale vastuse andis Eesti peaministri puhul 5% ja Venemaa puhul 14% küsitletutest. Vastavalt 11% ja 15% ei osanud küsimusele vastata.

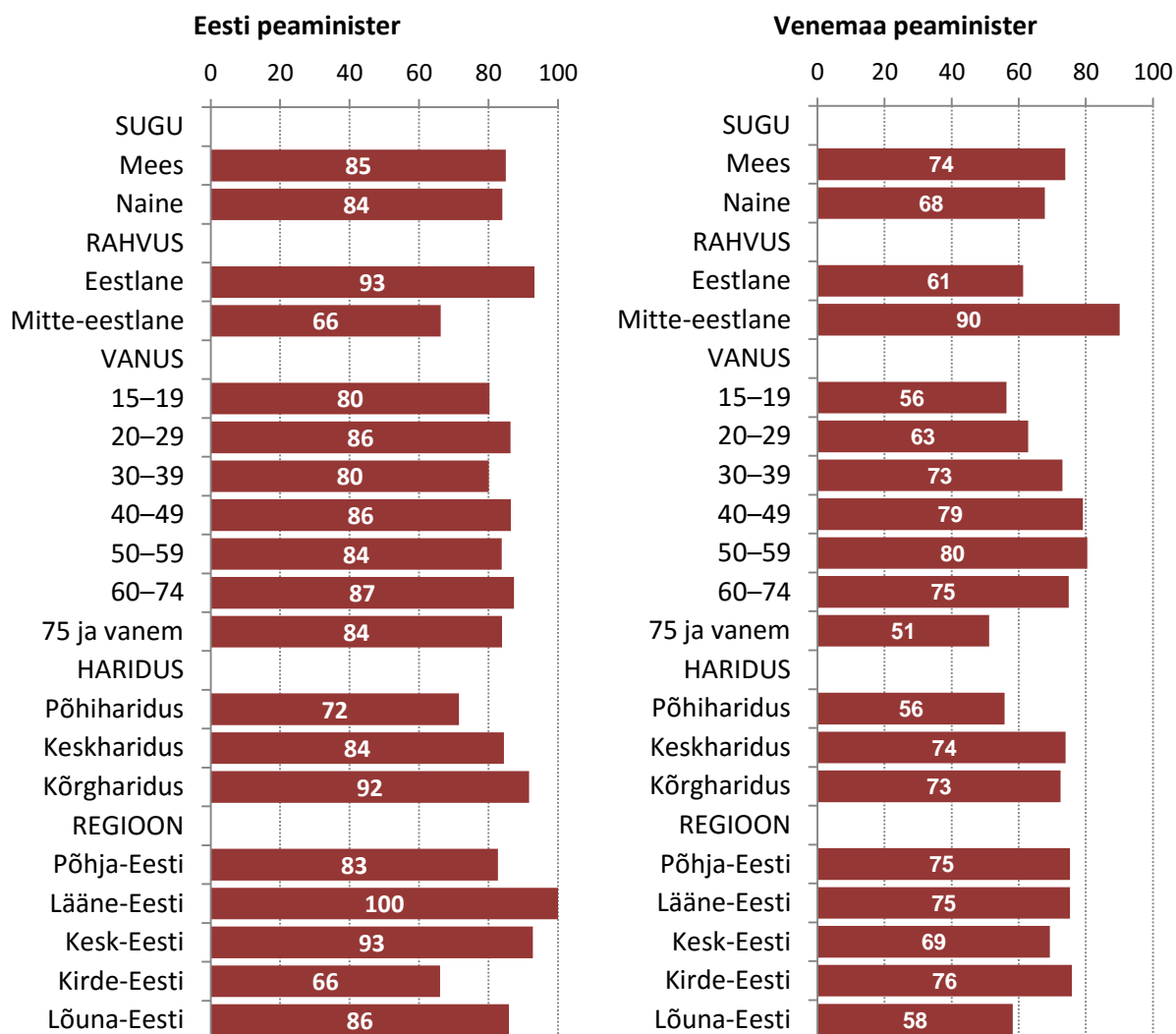
Joonis 25. Kas Te teate, kes on...? (%; N = 619; kõik vastajad)

Eesti rahvusest vastajad (93%), kõrgemalt haritud (92%) ning Lääne- ja Kesk-Eesti elanikud (vastavalt 100% ja 93%) paistavad silma ses osas, et teavad keskmisest sagedamini õigesti nimetada, kes on Eesti peaminister (joonis 26). Muu rahvuse esindajatest oskab küsimusele õige vastuse anda kaks inimest kolmest (66%); täpselt samal tasemel on õigete vastuste osakaal ka Kirde-Eesti regioonis.

Venemaa peaministri nime oskas õigesti nimetada 61% eestlastest ja 90% muu rahvuse esindajatest. Lisaks on teadlikkus antud küsimuses keskmisest kõrgem vanusegrupis 40–59 (79–80%). Regiooniti teatakse Venemaa peaministri nime ühtmoodi kõrgel määral Kirde-, Põhja- ja Lääne-Eestis (75–76%). Mõlema riigi valitsusjuhi puhul oskavad õige vastuse anda eeskätt kesk- ja kõrgharidusega vastajad.

Joonis 26. Kas Te teate, kes on...? (%; N = 619; kõik vastajad)

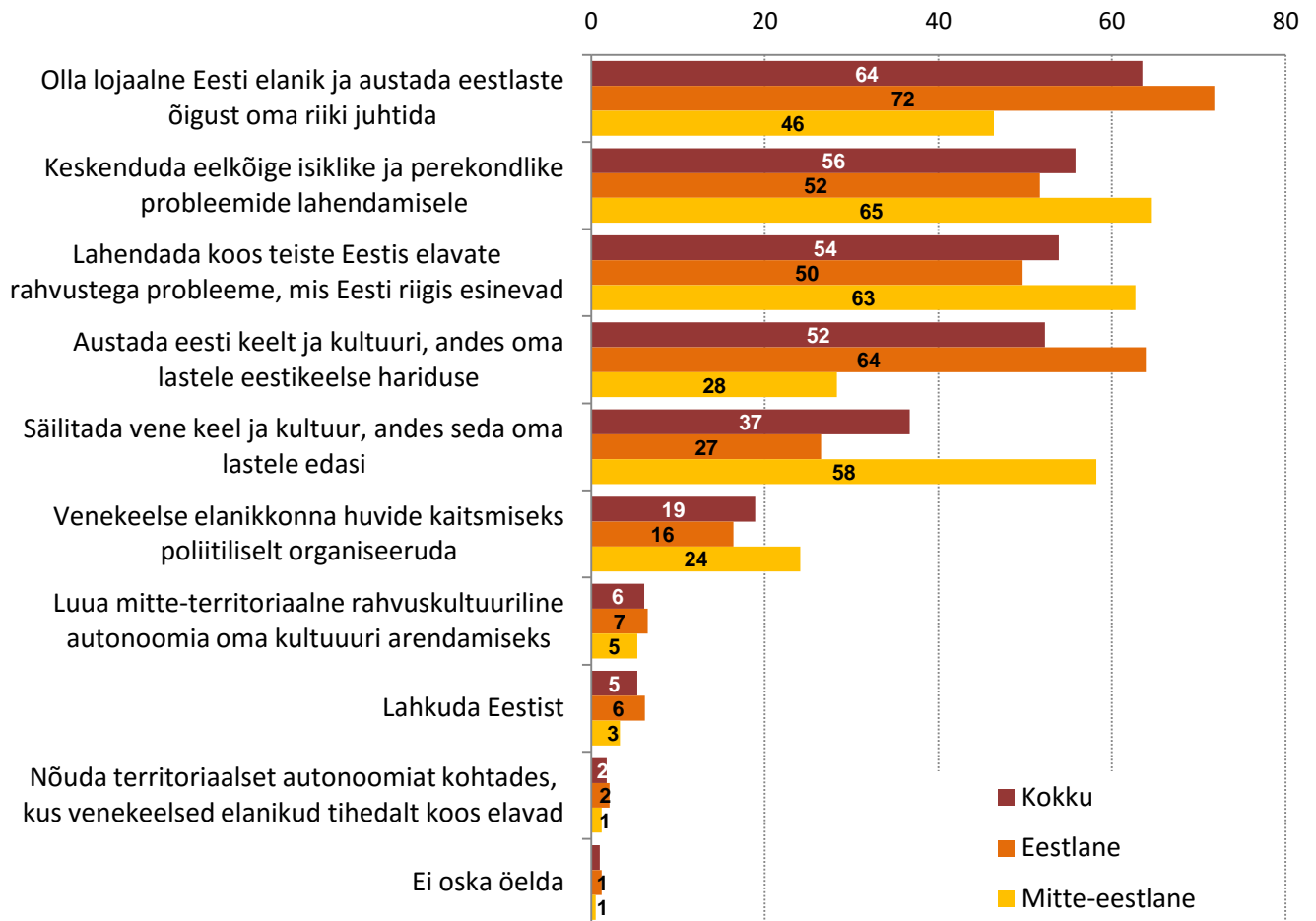
*Joonisel on esitatud nende vastajate osakaalud, kes nimetasid õige peaministri nime.

Umbkaudu kaks kolmandikku kõikidest uuringus osalenutest (64%) usub, et venekeelsed elanikud Eestis peaksid olema Eestile lojaalsed ning austama eestlaste õigust oma riiki juhtida (joonis 27). 56% leiab, et venekeelsed eestimaalased peaksid eeskätt keskenduma oma isiklike ja perekondlike probleemide lahendamisele. Umbes sama paljud arvavad, et neil tuleks lahendada koos teiste Eestis elavate rahvustega siinse riigi ees seisvaid probleeme (54%) ning et neil tuleks austada eesti keelt ja kultuuri, andes oma lastele eestikeelse hariduse (52%).

Eestlastest vastajad nõustuvad seejuures mitte-eestlastest märksa enam väidetega, et venekeelsed elanikud peaksid olema riigile lojaalsed ja austama eestlaste õigust oma riiki juhtida (72%; mitte-eestlastest 46%) ning et austusest eesti keele ja kultuuri vastu peaksid nad oma lastele eestikeelse hariduse andma (64%, mitte-eestlastest 28%). Muust rahvusest vastajad seevastu nõustuvad eestlastega võrreldes oluliselt suuremal määral väitega, et neil tuleks säilitada vene keel ja kultuur, andes seda oma lastele edasi (58%, eestlastest 27%).

Vaid üksikud vastajad usuvad, et venekeelsed elanikud peaksid looma mitte-territoriaalse kultuuriautonoomia (6%), nõudma territoriaalset autonoomiat (2%) või lahkuma Eestist (5%).

Joonis 27. Kuidas Teie arvates peaksid venekeelsed elanikud Eestis elades käituma? (%; N = 619; kõik vastajad)

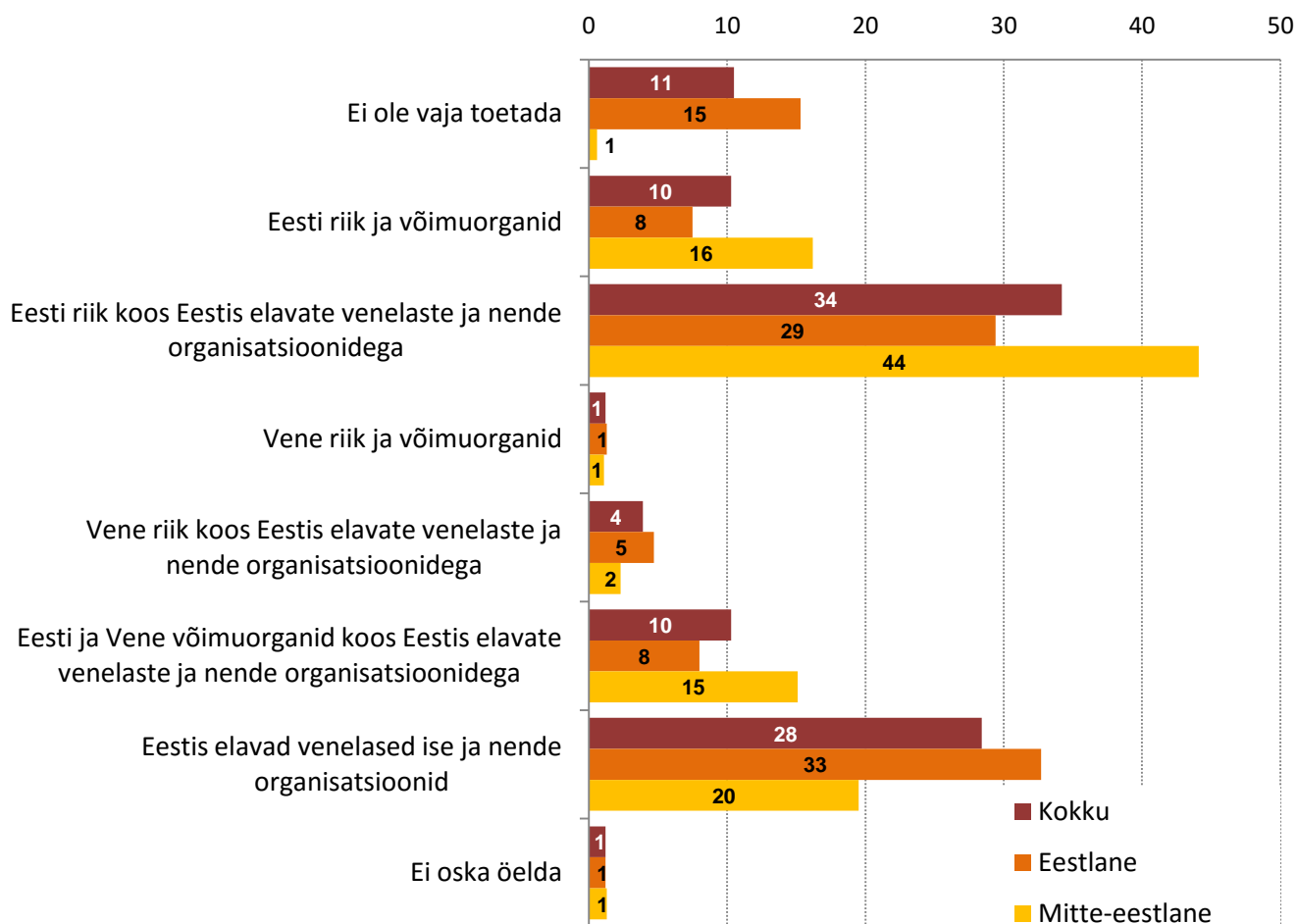

Kogu vastajaskonnast kolmandik (34%) leiab, et vene keelt ja kultuuri Eestis peaks esmajoones toetama Eesti riik koos siin elavate venelaste ja nende organisatsioonidega (joonis 28). Veidi vähem, 28%, usub, et see peaks olema üksnes Eestis elavate venelaste endi ja nende organisatsioonide ülesanne. Ülejäänud lahendusi vene keele ja kultuuri toetamisele pakuti harvem. Kokku 11% respondentidest arvab, et vene keelt ja kultuuri ei ole vaja üldse toetada.

Mitte-eestlastest usub küllaltki suur osa (44%), et vene keelt ja kultuuri peaksid toetama siinsed venelased ja Eesti riik koos. Eestlastest pooldab sellist lahendust 29%; pisut enam (33%) leiab, et keele ja kultuuri toetamine peaks jääma Eestis elavate venelaste endi ülesandeks. Mitte-eestlaste hulgas on eestlastega võrreldes pisut enam neid, kelle meelest peaks vene keelt ja kultuuri toetama Eesti riik ja võimuorganid (16%; eestlastest 8%) või Eesti ja Vene võimuorganid koos siinsete

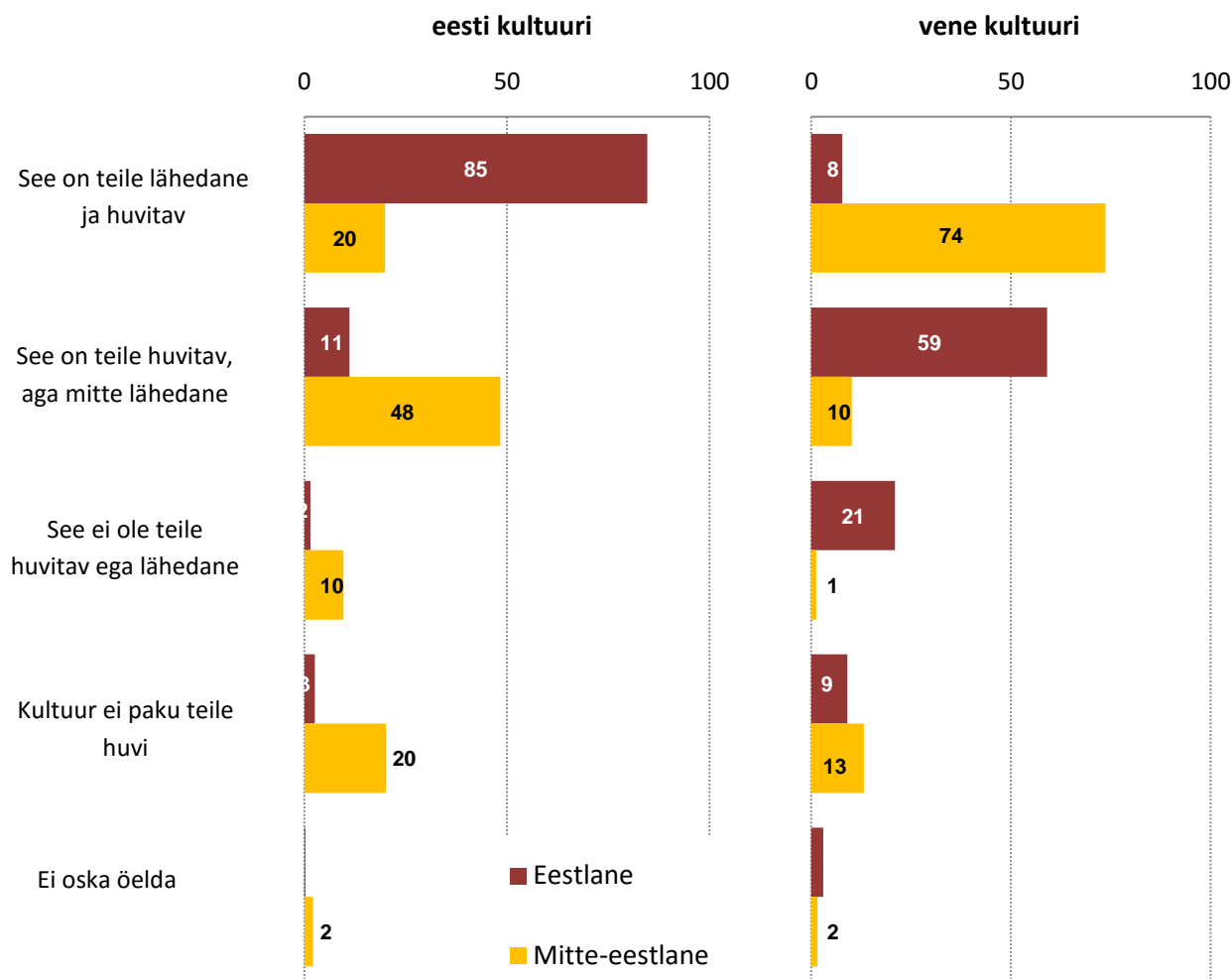
venelastega (15%; eestlastest 8%). 15% eesti rahvusest vastajatest leiab, et vene keelt ja kultuuri Eestis ei ole vaja toetada (mitte-eestlastest 1%).

Joonis 28. Kes peab Teie arvates esmajoones toetama vene keelt ja kultuuri Eestis? (%; N = 619; kõik vastajad)

Eesti rahvusest respondentide seas on 59% neid, kelle jaoks vene kultuur on neile huvitav, aga mitte lähedane (joonis 29). 8% eestlastest ütleb, et vene kultuur on neile lähedane ja huvitav, ning 21% jaoks eestlastest ei ole see ei lähedane ega huvitav. Muust rahvusest vastajate seas on 48% neid inimesi, kellele on eesti kultuur huvitav, kuid mitte lähedane. 20% mitte-eestlastest leiab, et eesti kultuur on neile lähedane ja huvitav, ning 10% jaoks ei ole see ei lähedane ega huvitav.

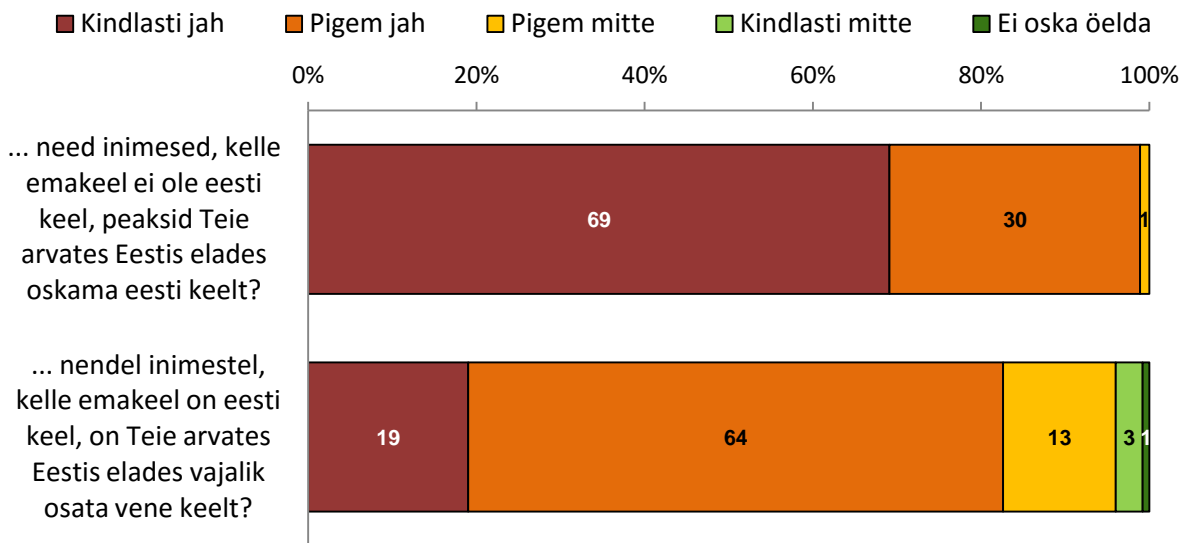
Joonis 29. Milline on Teie suhtumine...? (%; N = 619; kõik vastajad)

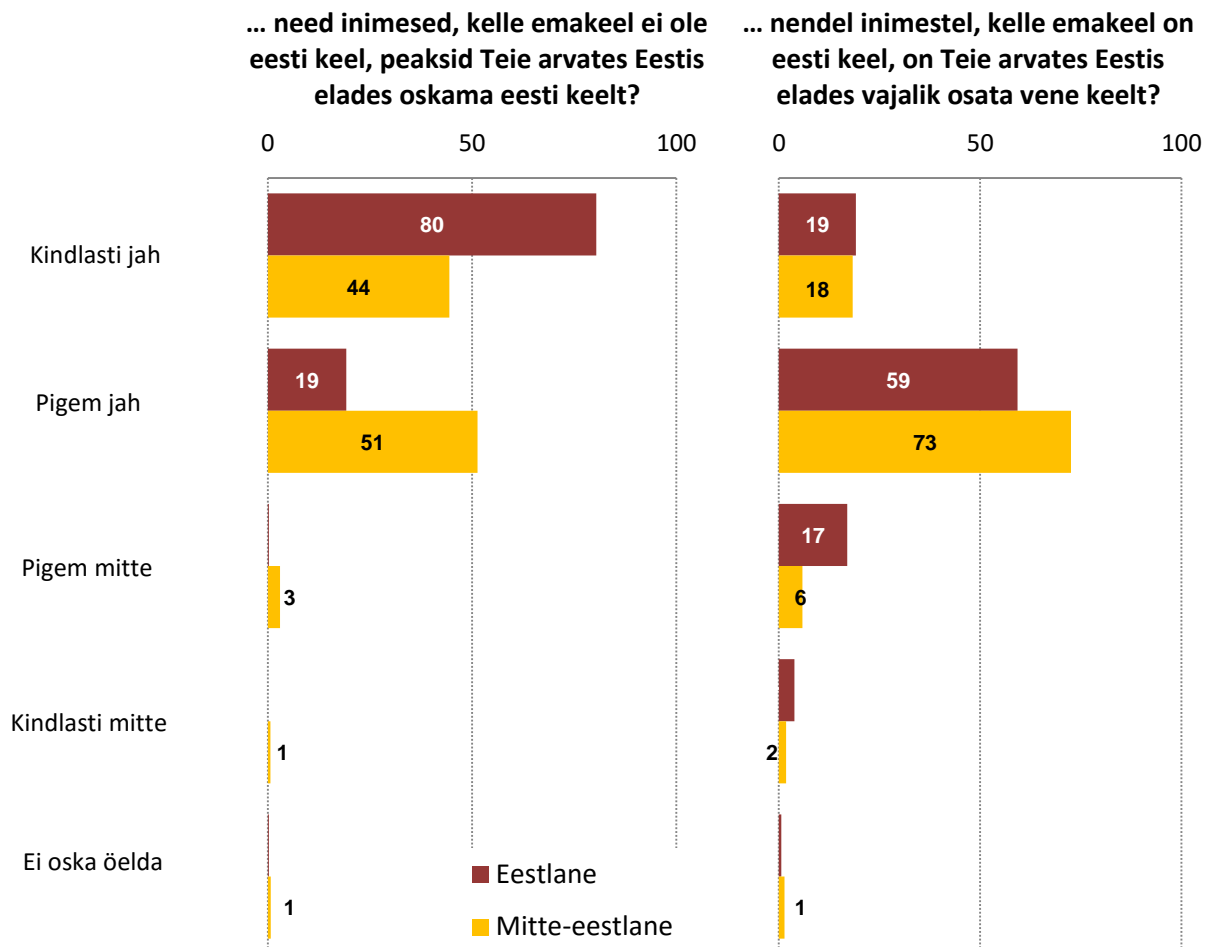
Kokku 98% vastajaskonnast usub, et need inimesed, kelle emakeel ei ole eesti keel, peaksid Eestis elades riigikeelt oskama (69% on väitega täiesti ja 30% pigem nõus; joonis 30). Samal ajal usub 83%, et nendel inimestel, kelle emakeel on eesti keel, on Eestis elades vajalik osata vene keelt (19% on täiesti ja 64% pigem nõus). Näeme niisiis, et valdav enamik respondentidest peab mõlema keele oskamist vajalikuks, kuid mõningad erisused esinevad selles, kas vastava keele oskust peetakse kindlasti või pigem vajalikuks.

Küsitletud eestlastest üle 99% usub, et Eestis elavad muukeelsed inimesed peaksid oskama riigikeelt (80% täiesti ja 19% pigem nõus; joonis 31). Muu rahvuse esindajatest nõustub selle väitega pea sama suur hulk, 96% (44% on täiesti ja 51% pigem nõus). Laias laastus jagavad mõlemad rahvusrühmad seega antud küsimuses sarnast veendumust, kuid eestlased nõustuvad riigikeele oskuse vajalikkusega tugevamalt. 79% eestlastest leiab, et Eestis elades on vajalik ka vene keele oskus (19% on täiesti ja 59% pigem nõus). Mitte-eestlastest jagab sama seisukohta suurem hulk inimesi, 91% (18% on täiesti ja 73% pigem nõus).

Joonis 30. Kas... (%; N = 619; kõik vastajad)

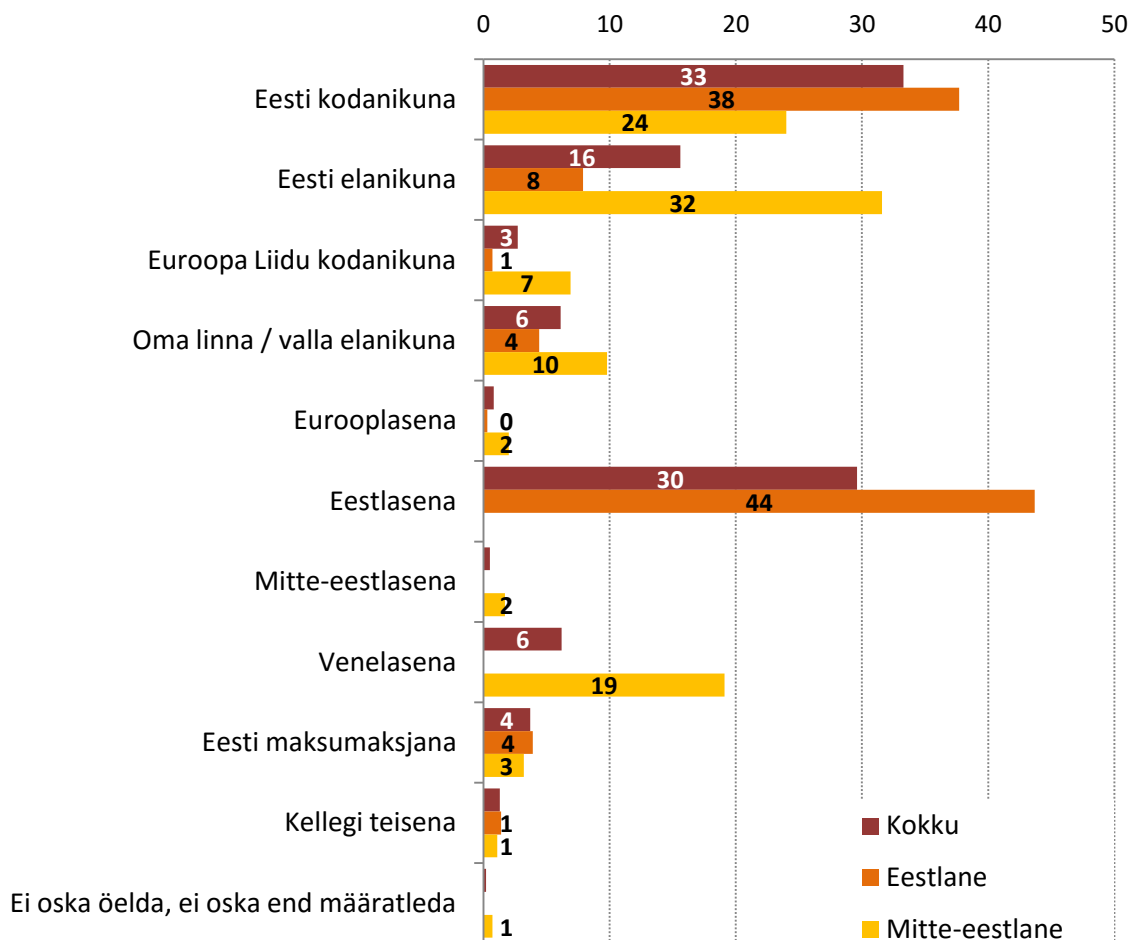
Joonis 31. Kas... (%; N = 619; kõik vastajad)

Umbkaudu kolmandik kõikidest küsitluses osalenutest tunneb end Eestis elades esmajoones Eesti kodaniku (33%) ja teine kolmandik eestlasena (30%) (joonis 32). 16% tunneb end Eesti elanikuna ja 6% venelasena; ülejäänud vastusevariantide osakaal jäi alla 5%.

Ootuspäraselt ilmnevad siin erinevused kahe rühma võrdluses. Eesti rahvusest vastajad tunnevad end eeskätt eestlase (44%) või Eesti kodanikuna (38%), vähem ka Eesti elanikuna (8%). Muust rahvusest vastajad identifitseerivad end Eestis elades esmajoones Eesti elaniku (32%), Eesti kodaniku (24%) või venelasena (19%).

Joonis 32. Kellena Te end Eestis elades esmajoones tunnete? (%; N = 619; kõik vastajad)

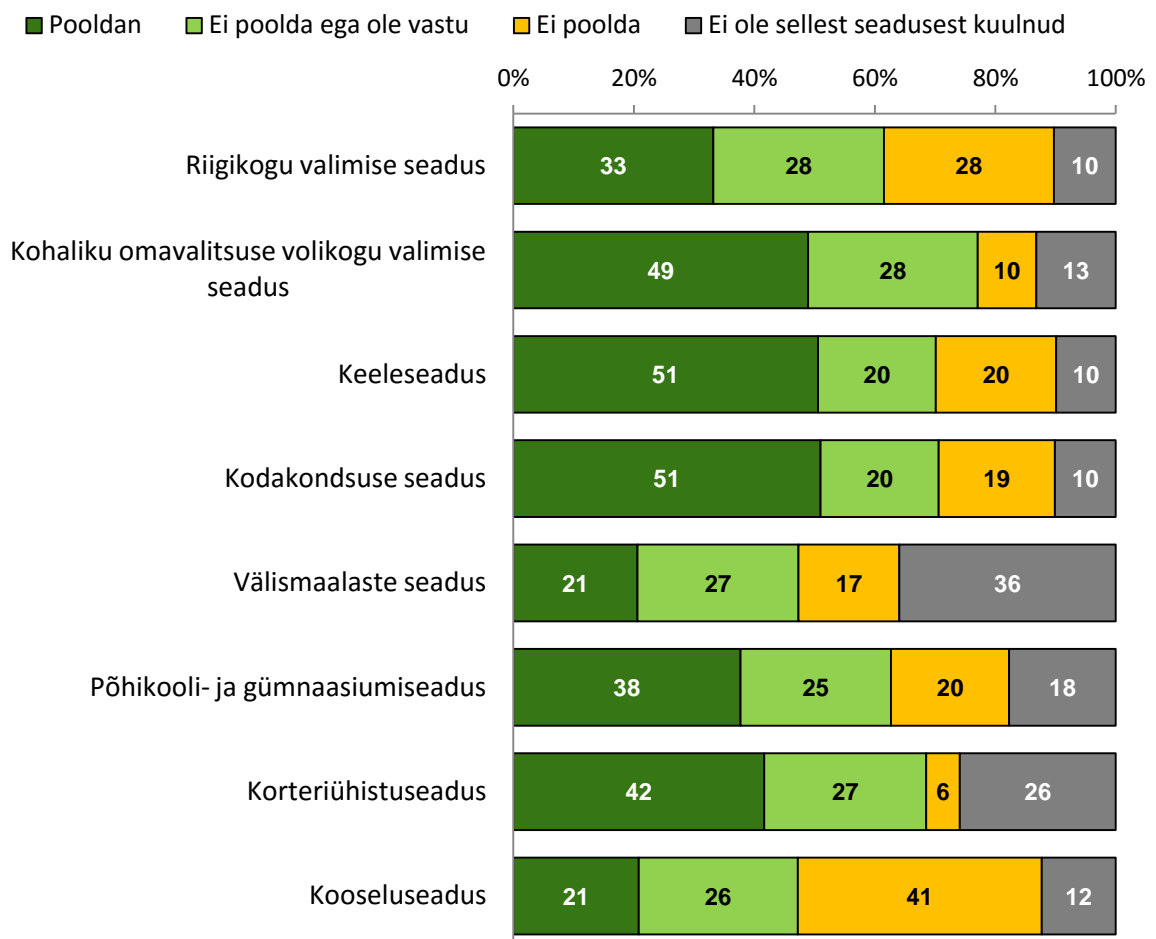
Vastuste jaotus üldvalimis ei erine kuigi olulisel määral, kui pärida, kellena identifitseeritakse end siis, kui viibitakse välismaal. 31% respondentidest tunneb end siis eestlase ja 29% Eesti kodanikuna (joonis 33). Veidi enam on eelmise küsimusega võrreldes siiski neid, kes tunnevad end välismaal viibides Euroopa Liidu kodaniku (12%) või eurooplasena (8%).

Eesti rahvusest vastajad tunnevad end ka välismaal viibides peamiselt eestlase (45%) või Eesti kodanikuna (31%), kuid enam kui kodumaal identifitseeritakse end välismaal olles Euroopa Liidu

Poliitiline ja ühiskondlik elu

Viimase teemana leidis käsitlemist poliitiline ja ühiskondlik elu. Teema alustuseks loetleti vastajaile mõningaid Eestis kehtivaid seadusi ning paluti öelda, milline on nende suhtumine antud seadustesse. Etteantud loetelust pooldavad vastajad enim kodakondsuse seadust (51%), keeleseadust (51%) ja kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadust (49%) (joonis 34). Ka põhikooli- ja gümnaasiumiseadusel (38%) ning korteriühistuseadusel (42%) on pooldajaid rohkem kui vastaseid. Vähim toetajaid leidis kooseluseadus (21% poolt, 41% vastu). Vähe pooldajaid on ka välismaalaste seadusel (21%), kuid eeskätt põhjusel, et paljud ei ole sellest seadusest kuulnud (36%).

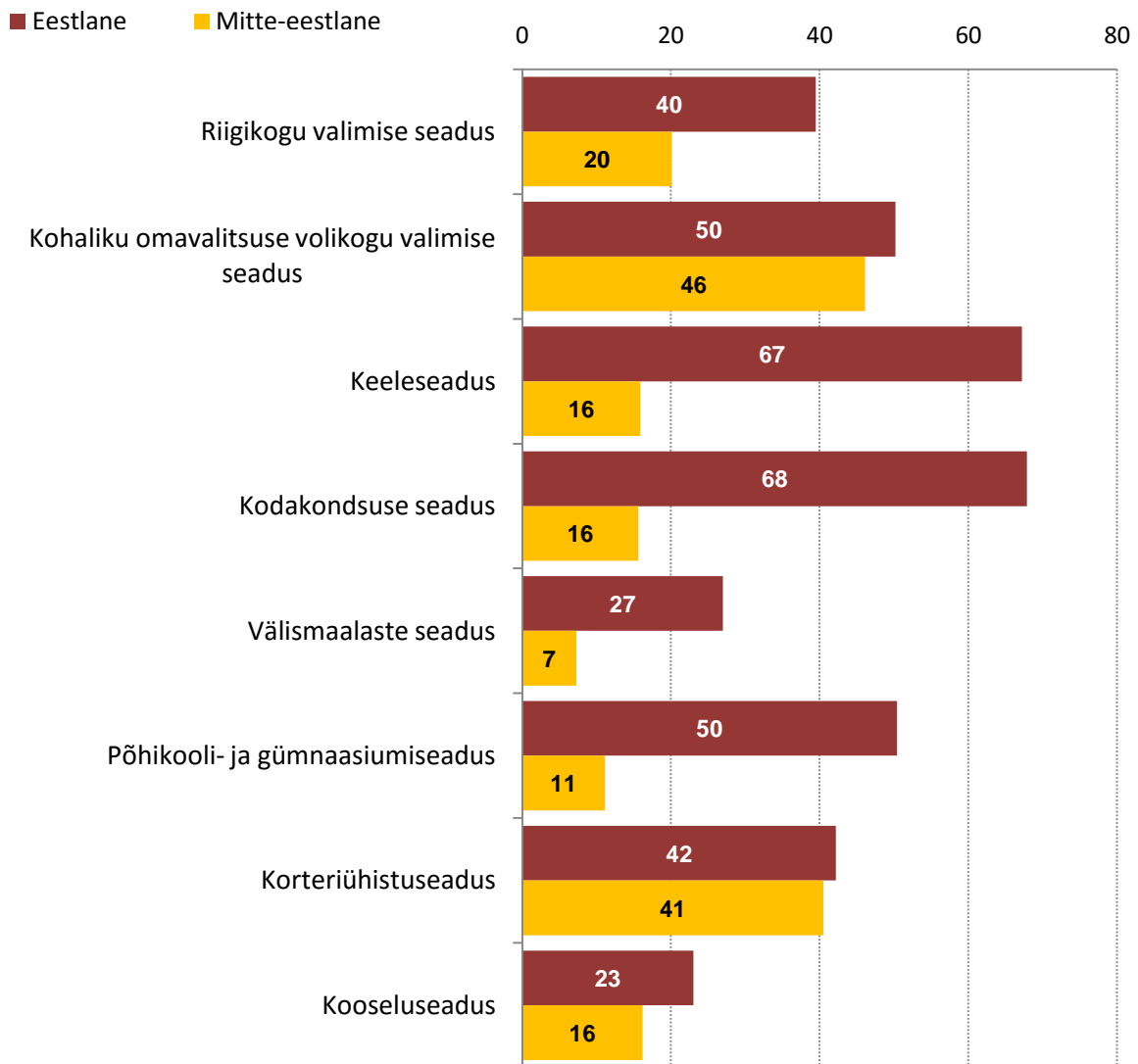
Joonis 34. Kuidas Te suhtute järgmistesse Eesti Vabariigis kehtivatesse seadustesse? (%; N = 619; kõik vastajad)

Peamiste rahvuste vaheliste erisustena ilmneb, et eestlased suhtuvad muu rahvuse esindajatega võrreldes märksa pooldavamalt keeleseaduse (toetab 67% eestlastest, 16% mitte-eestlastest) ja kodakondsuse seadusesse (68% eestlastest, 16% mitte-eestlastest) (joonis 35). Küllalt suurel määral erineb ka toetus põhikooli- ja gümnaasiumiseadusele (50% eestlastest, 11% mitte-eestlastest),

riigikogu valimise seadusele (40% eestlastest, 20% mitte-eestlastest) ning välismaalaste seadusele (27% eestlastest, 7% mitte-eestlastest). Kõige suurem vastuseis muu rahvuse esindajate seas on seejuures keeleseadusele ja kodakondsuseadusele (ei poolda 55%), samas kui välismaalaste seaduse puhul ütleb küllalt suur hulk mitte-eestlastest, et pole sellest seadusest kuulnud (30%).

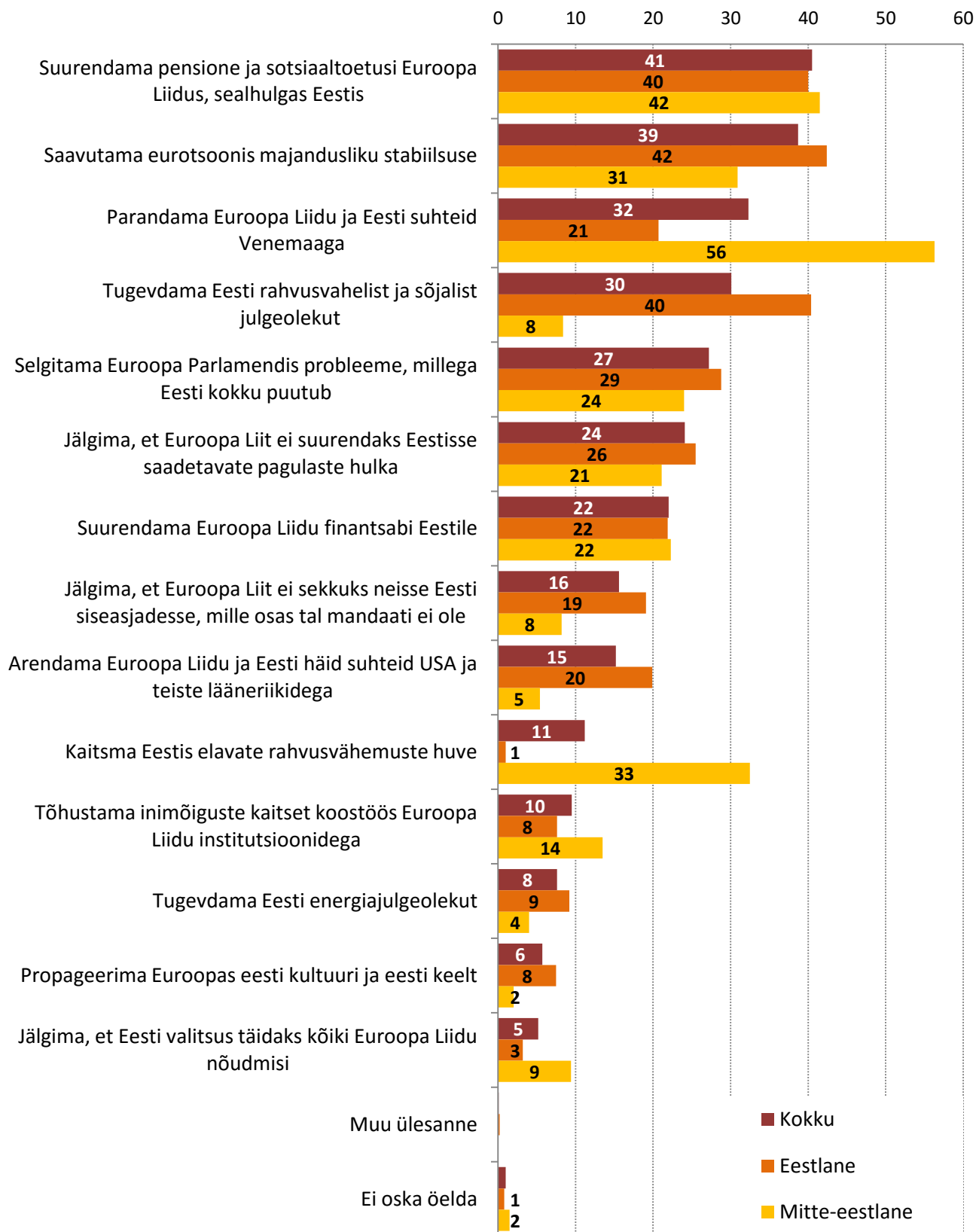
Joonis 35. Kuidas Te suhtute järgmistesse Eesti Vabariigis kehtivatesse seadustesse? (%; N = 619; kõik vastajad)

*Joonisel on esitatud nende vastajate osakaalud, kes pooldavad antud seadust.

Küsitluses osalenud Eesti elanikud on seda meelt, et Eesti saadikute ülesanne Euroopa Parlamendis peaks olema ennekõike panustada pensionide ja sotsiaaltoetuste suurendamisse Euroopa Liidus ja Eestis (41%) ning stabiilsuse saavutamisse eurotsoonis (39%) (joonis 36). 32% meelest peaksid saadikud keskenduma Euroopa Liidu ja Eesti suhete parandamisele Venemaaga ning 30% arvates Eesti julgeoleku suurendamisele.

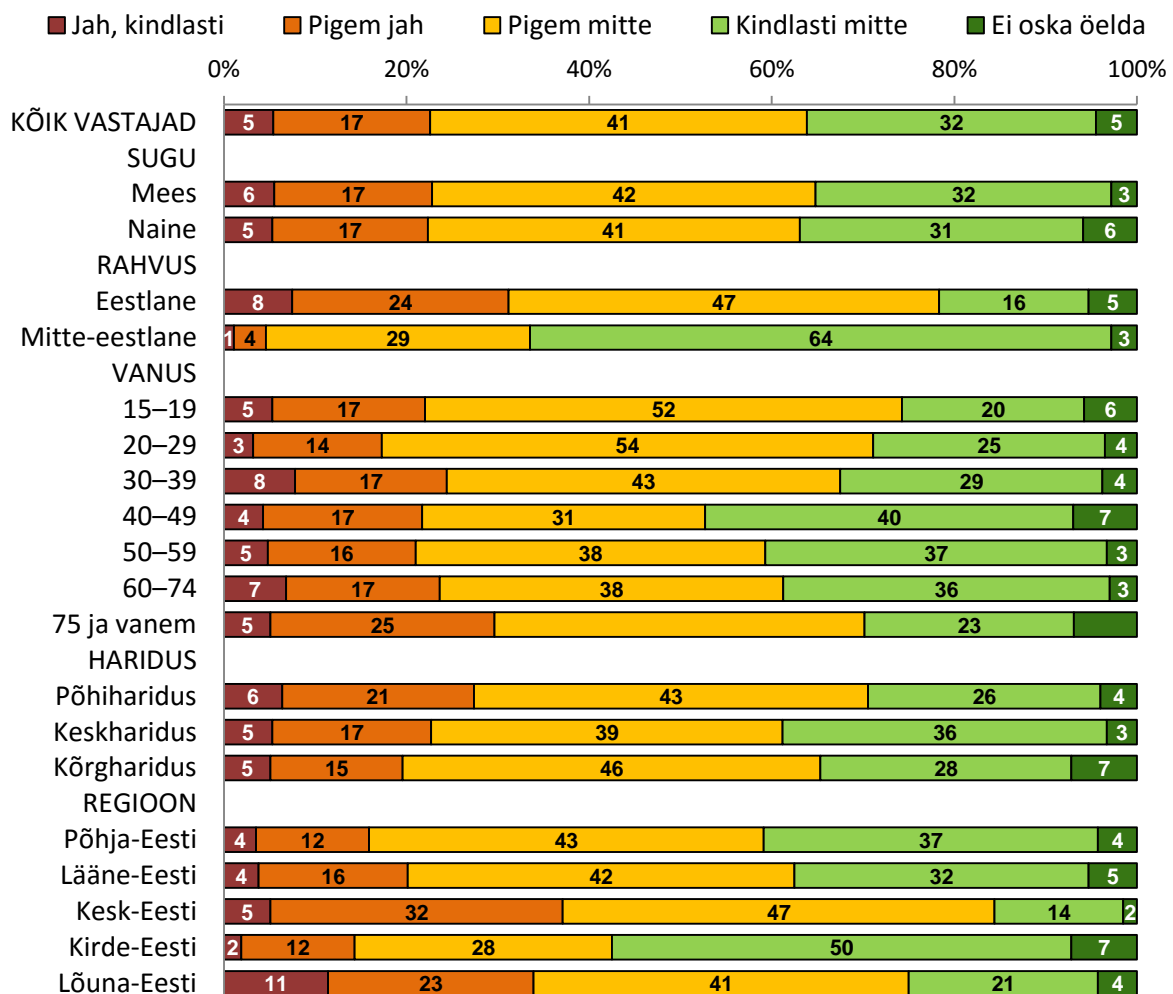
Joonis 36. Eestil on Euroopa Parlamendis 6 saadikukohta. Millised on Teie arvates peamised ülesanded, mille lahendamisele Eesti saadikud peaksid tähelepanu pöörama? (%; N = 619; kõik vastajad)

Eestlased leiavad märksa enam kui muude rahvuste esindajad, et Eesti eurosaadikud peaksid eeskätt tähelepanu pöörama Eesti rahvusvahelise ja sõjalise julgeoleku suurendamisele (40% eestlastest, 8% mitte-eestlastest). Samuti tähtsustavad eestlased mitte-eestlastest enam Euroopa Liidu ja Eesti häid suhteid USA ja teiste lääneriikidega (20% eestlastest, 5% mitte-eestlastest), eurosooni majanduslikku stabiilsust (42% eestlastest, 31% mitte-eestlastest), aga ka seda, et Euroopa Liit ei sekkuks Eesti siseasjadesse (19% eestlastest, 8% mitte-eestlastest). Muude rahvuste esindajad seevastu peavad eestlastega võrreldes olulisemaks, et eurosaadikud tegeleksid Euroopa Liidu ja Eesti suhete parandamisega Venemaaga (56% mitte-eestlastest, 21% eestlastest) ja Eestis elavate rahvusvähemuste huvide kaitsmisega (33% mitte-eestlastest, 1% eestlastest).

Võttes arvesse viimase aja sündmusi Krimmis ja Ida-Ukrainas, paluti vastajatel hinnata, kui suureks peavad nad sõjalise kokkupõrke ohtu Eesti ja Venemaa vahel. 23% kõikidest vastanutest leiab, et selline oht on olemas ja 73% arvab, et mitte (joonis 37). Seejuures on vastajaskonnas 5% neid inimesi, kelle meelest eksisteerib kindel oht sõjaliseks kokkupõrkeks kahe riigi vahel.

Joonis 37. Krimmi ja Ida-Ukraina sündmused on pannud paljusid inimesi mõtlema Eesti julgeolekule. Kas Teie arvates on praegu Eesti ja Venemaa vahel sõjalise kokkupõrke oht? (% , N = 619; kõik vastajad)

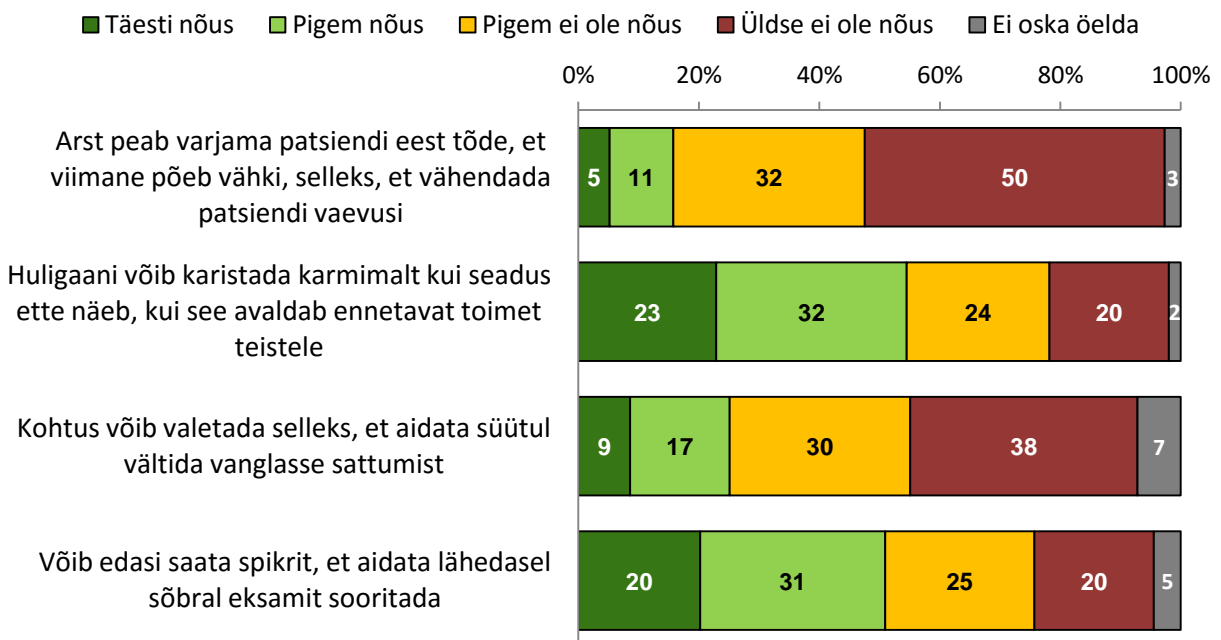

Eesti rahvusest vastajad jagavad märksa enam seisukohta, et eksisteerib reaalne oht sõjaliseks kokkupõrkeks Eesti ja Venemaa vahel (31% eestlastest, 5% mitte-eestlastest). Tõsi, eeskätt usutakse, et selline oht on pigem (24%) kui et kindlasti (8%) tõenäoline. 64% mitte-eestlastest seevastu on täiesti veendunud, et sõjalise konflikti ohtu naaberriikide vahel ei ole.

Analüüs teiste tausttunnuste lõikes näitab, et keskmisest enam peavad Eesti ja Venemaa vahelist konflikti tõenäoliseks veel vanemaealised (30% 75-aastastest ja vanematest), madalama haridusega inimesed (27% põhiharidusega vastanutest) ning regiooniti Kesk-Eesti (37%) ja Lõuna-Eesti (34%) elanikud. Põhja- ja Kirde-Eestis elavatest inimestest peab konfliktiohtu tõenäoliseks vastavalt 16% ja 14%.

Viimaks paluti vastajail hinnata oma nõustumist väidetega, mis puudutavad ühiskonnas kehtivaid eetika- ja moraalinorme. Küsitlusandmed näitavad, et 55% vastajatest nõustub pigem või täiesti sellega, et huligaani võib karistada karmimalt kui seadus ette näeb, eesmärgiga avaldada ennetavat toimet teisele (joonis 38). Üldjuhul suhtutakse pooldavalt (51% on nõus) ka ideesse edasi saata spikrit, et aidata lähedasel sõbral eksamit soovitada. Mõlema väite puhul on siiski rohkem neid, kes on sellega pigem kui et täiesti nõus. Enamik inimesi ei nõustu aga sellega, et arst peaks varjama patsiendi eest tõde vähidiagnoosi kohta, et vähendada patsiendi vaevusi (82% ei ole nõus) ning et kohtus võib valetada, püüdes aidata süütu inimesel vanglakaristust vältida (68% ei ole nõus).

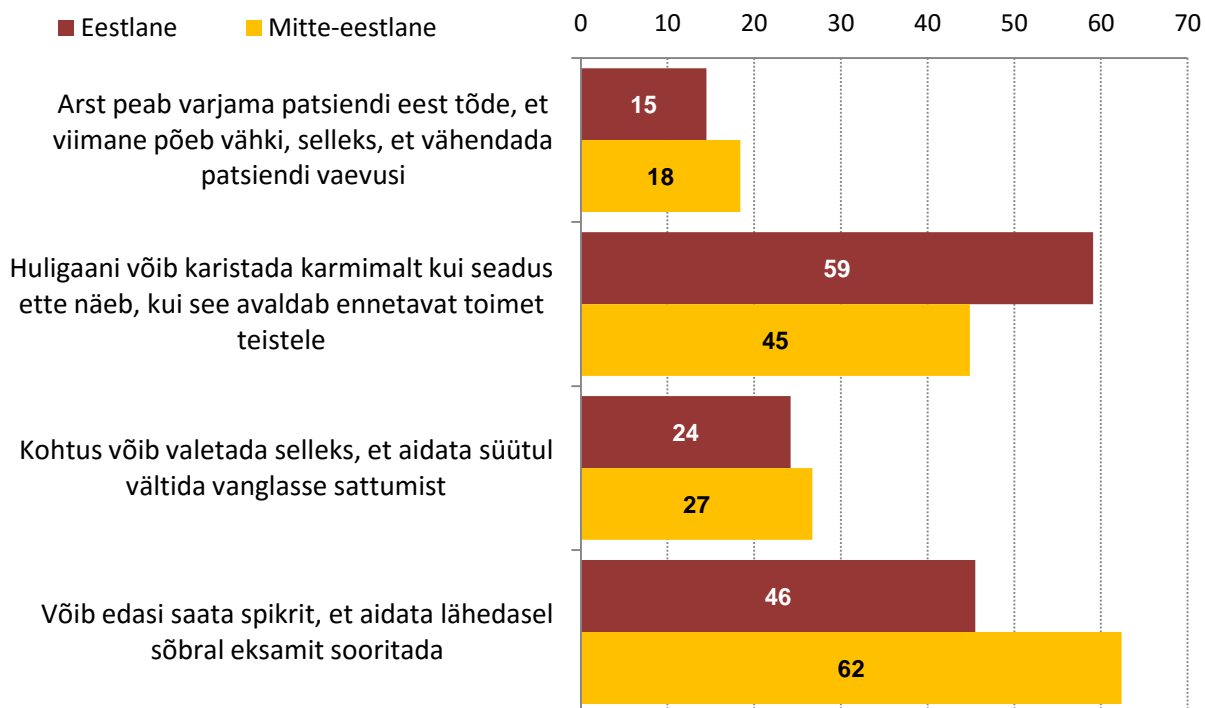
Joonis 38. Kuivõrd Te nõustute järgmise väidetega? (%; N = 619; kõik vastajad)

Suuremad erinevused rahvusgruppide vahel ilmnevad selles, et eestlased nõustuvad enam väitega, et huligaani võib karistada seaduses ette nähtust karmimalt, et avaldada ennetavat toimet teistele (59% eestlastest, 45% mitte-eestlastest; joonis 39). Muust rahvusest vastajad väljendasid aga suuremat nõusolekut väitega, et lähedase sõbra aitamiseks eksamil võib spikrit edasi anda (62% mitte-

eestlastest, 46% eestlastest). Ülejäänud kahe väite puhul jäävad erinevused protsentjaotustes veapiiri sisse.

Joonis 39. Kuivõrd Te nõustute järgmise väidetega? (%; N = 619; kõik vastajad)

*Joonisel on esitatud nende vastajate osakaalud, kes täiesti või pigem nõustuvad väitega.